

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYJADŘOVÁNÍ PŘÍČINY VE ŠPANĚLSKÝCH PRÁVNICKÝCH TEXTECH

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

Autor práce: Bc. Pavla Procházková

Studijní obor: Španělský jazyk

Ročník: 3. ročník

2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 2. ledna 2012

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí své diplomové práce prof. PhDr. Janě Králové, CSc. za rady a čas, který mi věnovala při odborných konzultacích.

ANOTACE

Diplomová práce pojednává o vyjadřování příčiny ve španělštině a představuje analýzu vyjadřování příčiny na vybraném vzorku španělských právnických textů. Vyhledání a následná analýza příčinných vyjádření ve španělských právnických textech jsou hlavním cílem této diplomové práce.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje jazykové charakteristice španělských právnických textů a dále představuje jednotlivé způsoby vyjadřování příčiny ve španělštině.

Praktická část představuje analýzu vyjadřování příčiny ve španělských právnických textech. Tato analýza je provedena na tisíci syntaktických celcích.

Práce obsahuje resumé ve španělštině.

ABSTRACT

The thesis discusses the expressions of cause in Spanish and presents an analysis of the linguistics theme based on the Spanish legal texts. The fundamental aims of the thesis are to find the expressions of cause in the Spanish legal texts and to analyse it.

The thesis is divided in the theoretical and the practical part. The theoretical part is focused on the linguistics characteristics of the legal texts and on the characteristics of the expressions of cause.

The practical part presents an analysis of the expressions of cause based on one thousand of examples found in Spanish legal texts.

The summary in Spanish is included.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Žánr právního textu	9
1.1 Zákony Španělského království	9
1.1.1 Definice zákona, prameny práva	9
1.1.2 Ústava	10
1.1.3 Organické zákony	10
1.2 Funkční styl právní	11
1.2.1 Vymezení pojmu funkční styl právní	11
1.2.2 Objektivní slohotvorné faktory	11
1.2.3 Stylové vrstvy právního jazyka	13
1.2.3.1 Stylová vrstva právní normy	13
1.3 Znaky právního jazyka	14
1.4 Lexikální a sémantická rovina	14
1.4.1 Obecná charakteristika	14
1.4.2 Právní termíny	15
1.4.3 Slovní spojení	16
1.4.4 Jazykové šablony	16
1.5 Syntaktická rovina	16
1.5.1 Obecná charakteristika	16
1.5.2 Indikativ	17
1.5.3 Subjuntiv	17
1.5.4 Gerundium	17
1.5.5 Participium	18
1.5.6 Pasivum	18
2 Vyjadřování příčiny	18
2.1 Užitá jazykovědná terminologie	18
2.2 Způsoby vyjádření příčiny	18
2.3 Sémantické hledisko příčiny	19
2.4 Typologie příčinných vyjádření	19
2.5 Lexikální hledisko příčiny	21
2.6 Syntaktické hledisko vyjádření příčiny	22
2.6.1 Hlavní rysy příčinných vyjádření	22

2.6.2	Vedlejší věta příčinná	23
2.6.3	Příčinné vyjádření vnitřní, příčinné vyjádření vnější	23
2.6.4	Příčinné vyjádření vnitřní	24
2.6.4.1	Příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem.....	24
2.6.4.1.1	Příčinné vyjádření s podstatným jménem.....	25
2.6.4.1.2	Příčinné vyjádření s přídavným jménem.....	26
2.6.4.1.3	Příčinné vyjádření s příslovcem	26
2.6.4.2	Příčinné vyjádření s infinitivem	26
2.6.4.3	Příčinné vyjádření s vedlejší větou	27
2.6.5	Příčinné vyjádření vnější	31
2.6.5.1	Příčinné vyjádření s podstatným jménem	33
2.6.5.2	Příčinné vyjádření s přídavným jménem.....	33
2.6.5.3	Příčinné vyjádření s infinitivem	34
2.6.5.4	Příčinné vyjádření s gerundiem.....	34
2.6.5.5	Příčinné vyjádření s vedlejší větou	34
2.6.6	Příčinné předložkové spojení připojené a zdůvodněné	38
2.6.7	Shoda větných členů v příčinných souvětích	40
	PRAKTICKÁ ČÁST	42
3	Obecná charakteristika	42
3.1	Příčinné vyjádření s vedlejší větou	44
3.2	Příčinné vyjádření s polovětnou konstrukcí.....	50
3.2.1	Příčinné vyjádření s infinitivem	50
3.2.2	Příčinné vyjádření s gerundiem	53
3.3	Příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem.....	56
3.3.1	Příčinné vyjádření s podstatným jménem.....	57
3.3.2	Příčinné vyjádření s příslovcem	59
3.4	Příčinné vyjádření s lexikálním výrazem.....	61
3.4.1	Výraz causa a slova odvozená.....	62
3.4.2	Výraz motivo a slova odvozená	63
3.4.3	Výraz razón a slova odvozená.....	64
3.4.4	Výrazy implicar, ocasionar, originar, provocar	64
3.5	Příčinné předložkové spojení připojené a zdůvodněné	65
	ZÁVĚR	69
	RÉSUMÉ	73

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	76
SEZNAM POUŽITÝCH SLOVNÍKŮ	79
SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ	79

ÚVOD

Má diplomová práce se nazývá „Vyjadřování příčiny ve španělských právnických textech“. Zvolila jsem si toto téma, protože jsem se během svého studia vždy o španělskou právní tematiku a jazyk zákonů zajímala. Pro mnohé se sice právní jazyk zdá být obtížný a nesrozumitelný, ale možná právě to ho činí pro mne tak přitažlivým. Pro studenty jazyka a vlastně i rodilé mluvčí má jeho studium velkou výhodu. Pokud do něj čtenář pronikne, získá schopnost porozumět psanému textu, který je skoro po celý čtenářův život rigidní a v časovém horizontu se vyvíjí velmi pomalu. Tento fakt může být po dlouhodobém studiu právnických textů provázeném pevnou vůlí i odříkáním pro každého, kdo svého cíle dosáhne, uspokojivým zadostiučiněním.

Myslím si, že orientace v právnických textech a studium právního jazyka je užitečné nejenom pro odbornou, ale i pro laickou veřejnost. Vždyť zákony zavazují všechny občany bez rozdílu, tedy i bez ohledu na jejich právní vzdělání. Navíc základním principem právního řádu Španělského království i České republiky je, že neznalost zákona nikoho neomlouvá.

Cílem mé diplomové práce je na základě studia odborné literatury vymezit a představit žánr právního textu a stylovou vrstvu právní normy a dále prostředky, jež ve španělských právnických textech slouží k vyjadřování příčiny. Nedílnou součástí mé diplomové práce je také analýza zastoupení jednotlivých prostředků pro vyjadřování příčiny v právnických textech, jíž bude předcházet vyhledání syntaktických celků obsahujících vyjádření příčiny v právnických textech.

Výše zmíněný žánr zahrnuje široký okruh textů. Po dohodě s vedoucí mé diplomové práce jsem za vzorek textů pro svou analýzu stanovila organické zákony Španělského království a jeho Ústavu. Při jejich výběru jsem se omezila pouze na ty zákony, které byly v období zpracování mé diplomové práce platné. Texty budu analyzovat pouze ze synchronního hlediska. Přestože texty vznikly přibližně ve třicetiletém časovém rozmezí, vzhledem k značné rigiditě právního jazyka nezohledním v mé práci diachronní hledisko.

Zaměření mé diplomové práce je teoreticko-empirické. Teoretická část se dělí na kapitolu zabývající se právními texty a kapitolu zaměřenou na jednotlivé způsoby vyjádření příčiny. V kapitole o právních textech nejprve vymezím žánr právního textu, definuji jednotlivé prameny práva a charakterizuji funkční styl právní. V další kapitole o vyjádření příčiny pojednám o jednotlivých způsobech vyjádření

příčiny. Stěžejní část představují pojednání o vyjadřování příčiny pomocí vedlejších vět, polovětných konstrukcí a jmenných syntagmat.

Druhá část mé diplomové práce je praktická. V zákonech vyhledám dohromady tisíc syntaktických celků obsahujících vyjádření příčiny. Na základě těchto příkladů se pokusím charakterizovat vyjádření příčiny v právnických textech. Budu se zabývat vedlejšími větami, polovětnými konstrukcemi, vyjádřeními se jmenným syntagmatem a lexikálními vyjádřeními.

Syntaktické celky vyhledám v následujících zákonech: Ústava ze dne 27. prosince 1978, Organický zákon 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění, Organický zákon 10/1995, ze dne 23. listopadu, o úpravě trestní odpovědnosti, v platném znění, Organický zákon 5/2000, ze dne 12. ledna, o úpravě trestní odpovědnosti mladistvých, v platném znění, Organický zákon 2/2006, ze dne 3. května, o vzdělávání, v platném znění, Organický zákon 3/2007, ze dne 22. března, o rovnoprávnosti žen a mužů, v platném znění.

V teoretické a zejména v praktické části uvedu příklady jevů, o kterých pojednám. V teoretické části se bude jednat o vlastní příklady, které jsem vytvořila na základě studia daných jevů. V praktické části uplatním příklady, které jsem vyhledala ve zkoumaném vzorku textů.

Ve své diplomové práci se budu zabývat pouze těmi vyjádřeními příčiny, které jsou vyjádřeny v textu explicitně. Nebudu brát v úvahu vyjádření příčiny pomocí souřadně spojených vět a juxtaopozice. Zkoumání těchto jevů nechám vzhledem ke stanovenému rozsahu této diplomové práce otevřeno pro další výzkum.

Hypotézy

Podle studia odborné literatury a předchozích znalostí právních norem představuji své hypotézy. Tyto hypotézy mohou být v závěru mé diplomové práce na základě poznatků z praktické části potvrzeny či vyvráceny.

Hypotéza č. 1

Příčina bude vyjadřována příslovečným určením příčiny, vedlejšími větami příčinnými, polovětnými vazbami, mezi něž patří vazba por + infinitiv, al + infinitiv, gerundium, participium (Báez, Dubský, Králová, 1999, s. 186 a s. 203). Dále se budou v textu vyskytovat lexikální vyjádření příčiny.

Hypotéza č. 2

Jako nejčastěji používaná spojka vedlejších vět příčinných se bude ve zkoumaném vzorku textů vyskytovat spojka porque (Alarcos Llorach, 2002, s. 456). Můžeme očekávat, že vedlejší věty budou také obsahovat spojky como, pues, comoquiera que, puesto que, ya que, dado que, toda vez que (Gómez Torrego, 1998, s. 352).

Hypotéza č. 3

Příslopečné určení příčiny bude uvozeno předložkami por, con, de, dále se budou v textech vyskytovat předložkové vazby a causa de, debido a, gracias a, por culpa de (Porto Dapena, 1993, s. 42).

Hypotéza č. 4

Předpokládám, že předložkové vazby nebudou nahrazovány synonymy, jako tomu bývá u jiných žánrů, nýbrž se budou opakovat stále v totožném znění z důvodu snahy o přesnost vyjádření.

Hypotéza č. 5

Předložkové vazby se budou ve zkoumaném vzorku textů vyskytovat v nadbytečné míře. To způsobí, že text bude znít zastarale, navíc to pozdrží předání sdělované skutečnosti (Hernando Cuadrado, 2003, s. 29). Důležitou úlohu sehrají také podrobné výčty a opakování. Věty budou z uvedených důvodů značně dlouhé.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Žánr právního textu

Ve své diplomové práci se budu zabývat žánrem normativních textů a úzce se zaměřím na žánr organických zákonů a Ústavy. Rozdělení žánru právního stylu jsem převzala z diplomové práce Marcely Novotné. „Právní styl je velice diverzifikovaný. Zahrnuje pestrou paletu žánrů, které lze rozdělit (podle právních oblastí, které reprezentují, podle účelu komunikace a podle vysílatelů a příjemců komunikace) na následující skupiny: normativní texty, soudní texty, právní literaturu, doktrinální texty, administrativní texty, notářské dokumenty, oboustranné projevy vůle, jednostranná prohlášení, znalecké posudky, judikaturu a populárně-naučné texty (skupina GENTT²¹ in Soriano Barabino, 2006, 414).“¹

Normativními texty rozumíme právní normy, jež dále rozdělujeme na ústavní, organické, běžné zákony a nařízení. Podrobně o právních normách pojednám v části nazvané *Zákony Španělského království*.

Žánr právních textů zahrnuje texty právní a právnícké, slovo právnícký zahrnuje i význam slova právní. Autoři odborné literatury však obvykle pro označení významu obou těchto slov používají výraz právní, proto budu v mé diplomové práci považovat oba výrazy za synonymní.

Žánr právních a administrativních textů patří mezi žánry, jež mají velmi striktně vymezené vlastnosti a nedávají mluvčímu volnost pro subjektivní vyjadřování. Velkou roli zde hraje především tradice, stereotypnost jazyka a způsob formulace textu.

1.1 Zákony Španělského království

V této části představím zákony Španělského království.

1.1.1 Definice zákona, prameny práva

Základy práva pro střední a vyšší odborné školy vymezují zákony jako „... akty nejvyššího orgánu státní moci, jsou výrazem její svrchovanosti. Jejich prostřednictvím se stanovují závazná pravidla chování pro občany, organizace, státní orgány apod.“²

¹ Novotná, M. Vyjadřování mezipropozičních vztahů v překladu bilaterálních mezinárodních smluv. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav translatologie. Vedoucí práce Prof. PhDr. Jana Králová, CSc. 2008. s. 17.

² Šíma, A., Suk, M. Základy práva pro střední a vyšší odborné školy. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 3.

El lenguaje jurídico uvádí následující definici: „La ley es la norma jurídica suprema, de carácter general e impersonal, aplicable a todos los ciudadanos, elaborada y aprobada por las Cortes Generales.”³

Mezi zákony Španělského království patří Ústava, organické zákony, běžné zákony, zmocňovací zákony a legislativní nařízení⁴. Krátce zde představím pouze Ústavu a organické zákony, protože pouze tyto texty jsem si vybrala za zkoumaný vzorek pro praktickou část mé diplomové práce.

Dalšími prameny práva Španělského království jsou také nařízení⁵ a mezinárodní smlouvy.

1.1.2 Ústava

Nejvyšším zákonem Španělského království je Ústava ze dne 27. prosince 1978. 6. prosince 1978 byla schválena referendem a 27. prosince ji podepsal král Juan Carlos.

Obsahuje 169 článků. Skládá se z úvodní hlavy, hlav I až X, čtyř dodatečných ustanovení, devíti přechodných a jednoho závěrečného.

Ústava stanovuje základní principy státu, práva a povinnosti občanů a státních orgánů, postavení a pravomoci koruny, rozděluje moc na zákonodárnou, výkonnou a soudní, upravuje legislativní proces a územní uspořádání státu. Území rozděluje na obce, provincie a autonomní oblasti.

Jedná se o rigidní ústavu, ústavní reforma vyžaduje schválení třemi pětinami všech členů obou komor⁶. Všechny právní předpisy musí být v souladu s Ústavou.

1.1.3 Organické zákony

Ústava přesně vymezuje oblasti, jež organické zákony upravují. Jsou jimi zejména základní práva a svobody, statut autonomních oblastí, volební právo, soudní moc, Ústavní soud a vzdělání.

Schválení, změna či zrušení organického zákona vyžaduje souhlas absolutní většiny Kongresu, u běžného zákona postačuje prostá většina Kongresu.

³ Hernando Cuadrado, L. A. El lenguaje jurídico. Madrid: Verbum, 2003, s. 79.

⁴ Původní španělské názvy zní „Constitución Española“, „leyes orgánicas“, „leyes ordinarias“, „decretos-leyes“, „decretos legislativos“. U organického zákona se jedná o vlastní překlad, ostatní překlady jsem převzala z Bryndova Španělsko-českého právníckého a ekonomického slovníku.

⁵ Původní španělský název zní „reglamento“.

⁶ Kortesy se skládají ze dvou komor, tyto komory nazýváme Kongres a Senát.

K podání návrhů zákonů jsou oprávněna zákonodárná shromáždění jednotlivých autonomních oblastí, vláda a členové Kortesů. V případě Kortesů musí návrh podpořit nejméně 15 členů Kongresu, 25 senátorů, nebo parlamentní skupina.

Návrh zákona může být také podán prostřednictvím lidové iniciativy, v tomto případě musí obsahovat minimálně 500 000 podpisů. Ústava vyjímá z lidové iniciativy některé oblasti, jako příklad uvedu mezinárodní vztahy a daně.

Král schvaluje zákony ve lhůtě patnácti dní od schválení ze strany Kortesů a poté nařídí jejich uveřejnění v BOE⁷. Zákony vstupují v platnost dvacet dní po publikování v BOE.

1.2 Funkční styl právní

Funkční styly rozlišujeme na základě jejich funkce v komunikaci. Žánr právních textů využívá funkční styl právní. Tento styl se zařazuje mezi styly vysoké.

1.2.1 Vymezení pojmu funkční styl právní

Lingvisté se neshodují v názoru o počtu základních funkčních stylů a přesném vymezení pojmu stylu týkajícího se právních textů. Někteří z nich mluví o funkčním stylu právním, jiní o stylu administrativně-právním, právně-administrativním, administrativním, normativním. Důvodem je účel, ke kterému je dělení využito a s tím související míra zobecnění jednotlivých funkčních stylů. Vzhledem k úzkému zaměření mé diplomové práce budu odlišovat pojmy styl právní a styl administrativní. Oba styly jsou si sice velmi podobné, ale přesto v nich můžeme nalézt odlišnosti a pozorovat různou míru jednotlivých vlastností.

O stylu právním mluví Tomášek v Překladech v právní praxi, o stylu právně-administrativním Jelínek v Příručce mluvnické češtiny, o stylu administrativním Čechová v Současné české stylistice a Současné stylistice, o stylu normativním Bečka v České stylistice.

1.2.2 Objektívni slohotvorné faktory

Autor by měl vždy volit vhodné stylistické prostředky s přihlédnutím k funkci komunikace a svým i posluchačovým schopnostem a znalostem. K dispozici má

⁷ BOE je španělská zkratka pro Boletín Oficial del Estado, v České republice tomuto termínu odpovídá Sbírka zákonů.

prostředky roviny fonické, fonologické, morfologické, lexikální, syntaktické, textové (Čechová, Krčmová, Minářová 2008, s. 75).

Slohotvorné prostředky jsou dvojího druhu: objektivní a subjektivní (Grepl, Karlík, 2008, s. 705). Žánr právních textů využívá slohotvorné faktory objektivní, jeho rysy jsou přesně normované, subjektivní faktory potlačuje.

Zaměřím se na objektivní faktory s důrazem na žánr normativních textů. Mezi objektivní faktory řadíme základní funkci komunikátu, užitou formu komunikátu, kód jazykové komunikace, ráz komunikátu, kód a čas komunikace, míru spontánnosti a připravenosti komunikace, téma, adresáta (Čechová, Krčmová, Minářová 2008, s. 78-87). Tyto faktory - zejména téma, adresát a funkce komunikátu - významným způsobem ovlivňují výběr lexikálních a syntaktických prostředků.

Nyní se zaměřím na jednotlivé objektivní slohotvorné prostředky. Základní funkcí komunikátu je předat adresátovi sdělovanou skutečnost, tato funkce se nazývá funkce sdělná. Mluvčí vytvořením normativního textu reaguje na aktuální potřebu regulovat společenské vztahy. Normativní texty stanovují práva a povinnosti, fyzické i právnické osoby jsou povinny se podle normativních textů řídit. Texty rovněž vymezují sankce za protiprávní jednání.

Komunikát žánru normativních textů se vyznačuje výlučně psanou formou a povahou monologu. Pro zdůraznění části textu disponuje grafickými prostředky. Podtržení se neuplatňuje, barva se může vyskytnout ve slavnostních verzích zákonů. Důraz se promítá i do výběru lexikálních prostředků a aktuálního členění větného. Pro odlišení článků, sekcí, kapitol, knih a hlav se využívá členění textu na odstavce, interpunkce, číslování, příp. odrážek. Některé právní texty mohou být určeny nejenom k vyhotovení psaného textu, ale i ke čtení, např. rozsudky.

Kód jazykové komunikace je verbální. Mohou se vyskytovat citace, např. úvodní jazyková šablona organických zákonů. Některé právní texty využívají i neverbální komunikaci, např. razítko, státní znak.

Ráz komunikátu normativních textů je veřejný. Projevy se vyznačují ceremoniálním charakterem a stereotypností.

Co se týče místa komunikace, normativní texty se mohou vztahovat na celé státní území, nebo pouze na území vymezené, např. autonomní oblast. Místní působnost mezinárodních smluv, které též patří mezi právní texty, přesahuje hranice státu.

Významnou úlohu v žánru normativních textů sehrává datum publikování v BOE, platnost a účinnost. Zákony nabývají platnosti 20 dní po publikování v BOE. U zákonů je třeba sledovat platná znění.

Zmíním se také o mluvčím a adresátu normativních textů. Mluvčí se vůči adresátovi staví do nadřazené pozice. Adresát je nepřítomný, bývá jím široká veřejnost. Vzhledem k tematice se mohou některé zákony, příp. články, vztahovat pouze na určité soukromé a právnické osoby.

Normativní texty jsou předem velmi pečlivě připraveny, protože jejich závažnost je dalekosáhlá. Procházejí korekturou a schvalováním, mají vysokou prestižnost. Spontánnost se neuplatňuje a je dokonce nežádoucí.

Témata žánru normativních textů jsou velmi pestrá, upravují společenské vztahy, vztahy mezi fyzickými a právnickými osobami, činnost ústavních orgánů, obchodní vztahy, trestnou činnost, školství, územní uspořádání státu atd.

1.2.3 Stylové vrstvy právního jazyka

Dělení stylových vrstev právního jazyka, které uvádí Tomášek ve své publikaci *Překlad v právní praxi*, jsem uplatnila při výběru textů pro svou analýzu. Tomášek člení vrstvy právního jazyka z pragmatického, syntaktického a sémantického hlediska.

Toto dělení jsem využila při výběru textů pro praktickou část. Pro účely této práce považuji za nejvýznamnější uplatnění pragmatického hlediska a jeho rozdělení na právní projevy podle mluvčího, příjemce a textu. V rámci právních projevů podle mluvčího se dále odlišuje stylová vrstva právní normy, aplikační, popularizační a stylová vrstva právní rétoriky (Tomášek, 2003, s. 29-37). Za předmět své analýzy jsem si vybrala stylovou vrstvu právní normy, kterou krátce představím.

1.2.3.1 Stylová vrstva právní normy

Právní norma je definována jako „státem vydávané a jím chráněné obecně závazné (obecné) pravidlo chování, které zakládá práva pro účastníky společenských vztahů určitého druhu a ukládá jim právní povinnosti.“⁸ Právní norma mající klasickou strukturu se skládá z hypotézy, dispozice a sankce (Havránek a kolektiv, 1998, s. 160).

Stylová vrstva právní normy je charakteristická pro primární a sekundární normativní právní akty. Mluvčího primárních normativních právních aktů, mezi něž

⁸ Havránek, J., kolektiv autorů. *Teorie práva*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998, s. 157.

patří ústavní a ostatní zákony, představuje v České republice Parlament. Mezi sekundární právní akty řadíme nařízení vlády, vyhlášky ministerstev, vyhlášky obecních zastupitelstev, nařízení krajů a obcí.

Ve Španělském království náleží Ústava, organické a běžné zákony do pravomoci Kortesů, zmocňovací zákony a legislativní dekrety do pravomoci vlády, královské dekrety do pravomoci ministrů, vyhlášky ministerstev do pravomoci jednotlivých ministerstev.

Osoba mluvčího a osoba autora se nemusí shodovat a tyto osoby je třeba od sebe odlišovat (Tomášek, 2003, s. 30). Mluvčí vytváří text po obsahové stránce, autor po stránce formální. Např. mluvčím organických zákonů jsou Kortesy, jejich autorem jsou právníci a administrativní pracovníci.

1.3 Znaký právního jazyka

V následujících částech pojednám o charakteristických znacích právního jazyka, zaměřím se na žánr organických a běžných zákonů. Budu se věnovat jazyku po lexikální, sémantické a syntaktické stránce.

Právní jazyk se odlišuje od obecného jazyka. Vyznačuje se používáním spisovného jazyka. Využívají se ovšem i jazyky nespisovné a právní slangy (Knapp, 1988, s. 95).

V ideálním případě by měl být právní jazyk snadno pochopitelný a normativní texty přehledné. Nejsou přece určeny jen pro osoby s právnickým vzděláním, ale všem občanům daného státu. Skutečnost je ovšem jiná.

1.4 Lexikální a sémantická rovina

1.4.1 Obecná charakteristika

Lexikální rovina právního jazyka je velice specifická a zajímavá. Právní jazyk využívá právní termíny, obecný jazyk i výrazy z jiných oborů (Tomášek 2003, s. 47).

Tendence žánru právního textu k užívání abstraktních podstatných jmen a k nominalizaci je výrazná. Celá věta nebo její část je nahrazena nominálním syntagmatem. Slovesně-jmenné vazby nahrazují vyjádření skutečnosti prostým slovesem. Slovesa *hacer*, *presentar*, *tomar*, jež tvoří součást slovních spojení, označujeme jako prázdná. Nevnáší totiž do textu nový význam. Nositelem významu jsou jména, jež za slovesy následují. (Alcaraz Varó, Hughes, 2002, s. 29)

V normativních textech se vyskytují výrazy působící na čtenáře nelibozvučně. Hojně se užívají synonyma, polysémické, homonymní výrazy i falešní přátelé. Totožné i synonymní výrazy se neustále opakují. Řetězení slov synonymního či blízkého významu sice zvyšuje přesnost vyjádření, ale může na čtenáře působit rušivým a komplikovaným dojmem. Text se stává nepřehledným.

Polysémické výrazy nalezneme v žánru právních textů velice často. Vyskytují se v něm slova, jež mají v běžném jazyce jeden či několik významů a další specifický význam, či významy v jazyce právním.

Význam slov používaných v právním jazyce bývá úzce specifikován, v určitém kontextu slov nalezneme pouze určité vyjádření. Právní texty uplatňují velice často archaismy a zastaralé termíny.

Nalezneme slova všech slovních druhů kromě citoslovcí (Knapp, 1988, s. 101), od běžného jazyka se ovšem odlišují svou frekvencí. Právní texty jsou charakteristické výraznou tendencí k nominalizaci, proto v nich předpokládám vyšší zastoupení substantiv a adjektiv než v běžném jazyce.

Značné problémy činí užití velkých písmen na začátku slov, jež se v žánru právních textů neřídí pevně stanovenými gramatickými pravidly, ale spíše územ. Pro označení zákonů se pro zjednodušení i přesnost používají zkratková slova, např. Organický zákon 2/1979, ze dne 3. října, o Ústavním soudu se označuje LOTC⁹.

Španělský právní jazyk se vyznačuje přejímáním slov z jiných jazyků. Setkáváme se zejména s latinismy, helenismy, arabismy, anglicismy a galicismy. Španělština se vyvinula z vulgární latiny, z tohoto důvodu je vliv latiny na právní jazyk značný.

1.4.2 Právní termíny

Jako právní termíny označujeme slova, jež se vyskytují v právním jazyce, jejich význam má čistě právní povahu a lze jej přesně definovat. V obecném jazyce se nevyskytují. K jejich výkladu slouží právní slovníky obsahující přesné definice.

Existují právní termíny jednoslovné i víceslovné. V žánru normativních textů se často vyskytují nejenom termíny z oblasti práva, ale i z jiných oborů.

Mluvní právního jazyka často vytvářejí nové termíny. Tyto termíny se mohou zdát umělé a zbytečné.

⁹ Původní španělský název zní „Ley Orgánica 2/1979, de 3 de octubre, del Tribunal Constitucional“.

1.4.3 Slovní spojení

Právní jazyk často využívá spojení několika slov, jež popisují právní skutečnost. Spojení slov je pevné, jejich syntaktické uspořádání stanovuje právní úzus. Toto uspořádání nemusí být v běžném jazyce obvyklé.

Jedná se o spojení slovesa a termínu, např. dictar la sentencia. Spojení termínu a přídavného jména, které vykonává funkci přívlastku, řadíme mezi termíny (Tomášek, 2003, s. 52).

1.4.4 Jazykové šablony

Jazykové šablony představují charakteristický rys právních textů. Mohou se skládat z několika slov, častěji z polovětných konstrukcí, ale i několika vět. Nejčastěji se vyskytují v žánru normativních textů. Jejich struktura se vyznačuje ustálenou a pevnou podobou. K aktualizaci v konkrétním textu dochází minimálně. Text obsahující jazykové šablony působí na čtenáře velmi formálním dojmem.

Publikace Překlad v právní praxi rozlišuje jazykové šablony na základě strukturálního hlediska na šablony lexikální, větné a konstrukční a na základě funkčního hlediska na šablony uvozovací, závěrečné a vnitřní.

1.5 Syntaktická rovina

1.5.1 Obecná charakteristika

Syntaktická rovina žánru právních textů je velmi specifická. Využívá některé prvky, jež bychom v jiných žánrech jen stěží hledali. Jako typický příklad takového jevu uvedu subjuntiv budoucího času.

V žánru právních textů se uplatňují všechny časy indikativu, subjuntivu i tvary imperativu. Hojně se vyskytují jmenné tvary sloves, mezi něž řadíme gerundium, participium a infinitiv.

Právní jazyk se vyznačuje vytvářením velmi dlouhých vět a komplikovaných souvětí. Přispívají k tomu mimo jiné vysvětlení stojící obvykle v apozici, výčty, opakování, vedlejší věty, předložkové vazby. Z uvedených důvodů vyžaduje četba normativních textů vysoký stupeň koncentrace a pozornosti.

Typickým jevem je endoforické, zejména anaforické odkazování. V právním jazyce nalezneme anakoluty a mnohé jevy, které nejsou gramaticky správné. Nevyskytují se v textech pouze ojediněle, ale stávají se součástí úzu a charakteristickým rysem

právního jazyka. Často je nalezneme právě v rovině syntaktické, jedná se např. o gramaticky chybný pořádek slov, chybné použití pasiva a interpunkce ve větách.

1.5.2 Indikativ

Indikativ přítomného času v žánru normativních textů prezentuje děje jako všeobecně platné a nadčasové. Gnómičnost zesilují vazby sloves s infinitivem, např. *deber + infinitiv, haber de + infinitiv, quedar + infinitiv*.

Žánr právních textů využívá *futura imperfecta* pro vyjádření povinnosti. Vznik této povinnosti je podmíněn naplněním stanovených okolností a dějů. Přísudek věty může být vyjádřen jednoslovným, nebo opisným tvarem, v případě opisného tvaru se jedná o konstrukce *poder + infinitiv, deber + infinitiv, haber de + infinitiv*.

1.5.3 Subjuntiv

Žánr právních textů, zejména žánr normativních textů, často využívá subjuntiv přítomného času, *imperfecta, pretérita perfecta a pluscuamperfecta*.

Zvláštností žánru normativních textů je využití subjuntivu budoucího času. Rozlišujeme subjuntiv budoucího času *imperfecta* a *futura perfecta*.

Se subjuntivem budoucího času se v běžném jazyce jen stěží setkáme, jedná se o archaické tvary. *El español jurídico* polemizuje nad důvody jeho zachování a smysluplnosti jeho využití v současné španělštině. Odborníci z oblasti práva jsou prý ovlivněni studiem občanského zákoníku z roku 1889, který je dosud účinný. Tuto okolnost si neuvědomují a stále subjuntiv budoucího času používají, přestože moderní odborná literatura doporučuje nahradit jej jinými časy subjuntivu.

1.5.4 Gerundium

Gerundium se vyskytuje v žánru normativních textů nadměrně. *El español jurídico* připisuje tento jev dřívějšímu vlivu francouzského práva na právo španělské. Otázkou ovšem zůstává, proč tyto vlivy v normativních textech dodnes stále přetrvávají. Odpovědí, stejně jako v jiných podobných případech, je rigidnost lingvistických a formálních znaků žánru právních textů. Podle mého názoru tento důvod platí v žánru normativních textů dvojnásobně.

Využití gerundia text komplikuje, text se stává nepřehledným. Často dochází k řetězení několika tvarů gerundia v jedné větě. Gerundium může plnit různé funkce, mimo jiné i funkci příčiny.

1.5.5 Participium

Participium je typickým rysem nejenom žánru právních textů, ale také žánru administrativních textů. Stalo se nedílnou součástí mnoha jazykových šablon. Ovšem stejně jako v případě gerundia, také participia bývá využíváno nadbytečně, takto vystavěný text působí na čtenáře nesrozumitelně a uvedené jevy rušivě.

1.5.6 Pasivum

Mluvčí žánru normativních textů se vyhýbá pojmenování skutečného agenta děje, snaží se od svého textu distancovat a usiluje o co možná největší zevšeobecnění. Z tohoto důvodu hojně uplatňuje pasivum a zvrtné konstrukce. Pasivní konstrukce se tvoří pomocí sloves ser, příp. estar, quedar, venir + participium.

2 Vyjadřování příčiny

2.1 Užité jazykovědná terminologie

V mé práci budu vycházet z terminologie používané v publikacích Nueva gramática de la lengua española (Real Academia Española, 2009), Gramática descriptiva de la lengua española (Bosque, Demonte, 2000), Las expresiones causales y finales (García, 2003). Základní termíny pro mou diplomovou práci přejímám z publikace Nueva gramática de la lengua española. Jedná se o termíny příčinná věta¹⁰, příčinné předložkové spojení¹¹, vedlejší věta příčinná¹², příčinná konstrukce¹³.

2.2 Způsoby vyjádření příčiny

Příčina může být vyjádřena mnoha způsoby, slouží k tomu lexikální a syntaktické prostředky. V mé diplomové práci se budu zabývat zejména syntaktickými prostředky.

Mezi lexikální prostředky slovní zásoby patří slova a slovní spojení vyjadřující příčinu a příčinné vztahy. Ze syntaktického hlediska může být příčina vyjádřena pomocí nominální konstrukce, polovětné vazby a vedlejší věty.

V praxi se můžeme setkat i s dalšími možnostmi vyjádření příčiny, které nebyly výše uvedeny. Jedná se o souřadně spojené věty a juxtapozici.

¹⁰ Původní španělský název zní „oración causal“.

¹¹ Původní španělský název zní „grupo preposicional causal“.

¹² Původní španělský název zní „subordinada causal“.

¹³ Původní španělský název zní „construcción causal“.

2.3 Sémantické hledisko příčiny

Sémantická oblast příčinnosti rozlišuje několik vztahů. Rozdíly mezi nimi spočívají v odlišném pojetí příčiny a následku. Mezi tyto vztahy patří vztahy příčinné, účelové, podmínkové, přípustkové a důsledkové (Bosque, Demonte, 2000, s. 3599). García ve své knize *Las expresiones causales y finales* důsledkové vztahy do uvedeného výčtu výslovně neuvádí.

Příčinná vyjádření uvádějí, z jakého důvodu je pronesen daný text, mohou podávat vysvětlení nebo důvod, proč je vysloveno přání, nebo mohou ospravedlňovat pronesený návrh (Real Academia Española, 2009, s. 3473).

Zmíněné vztahy spolu vzájemně souvisí. Po sémantické stránce spolu obzvláště úzce souvisí vztahy příčinné a účelové. Vyjadřují opačné póly dané skutečnosti. *Las expresiones causales y finales* definuje příčinu takto: "...la causa es lo que produce un efecto o consecuencia..."¹⁴ Dále tuto definici rozvádí o vymezení účelu, podmínky a přípustky: "...la finalidad es una causa virtual e intencional, la condición es una causa hipotética y por último la concesión es una causa negada o inefectiva, esto es, que no produce efecto."¹⁵ Základní rozdíl mezi příčinou a účelem spočívá v tom, že příčina specifikuje opodstatnění dané skutečnosti, účel vysvětluje záměr jejího bytí. Při zkoumání příčiny uplatňujeme pohled retrospektivní, při zkoumání účelu pohled opačný. Jinak řečeno, skutečnosti obsažené v příčinné větě předcházejí obsahu věty hlavní, skutečnosti obsažené v účelové větě následují po obsahu věty hlavní. Od toho se odvíjí rozdílné uplatnění slovesných časů ve vedlejších větách příčinných a účelových. V souvětí mohou být vedlejší věty příčinné a účelové souřadně spojeny (Real Academia Española, 2009, s. 3451).

2.4 Typologie příčinných vyjádření

Příčinu můžeme po filozofické a sémantické stránce dělit podle několika hledisek. Rozlišujeme příčinu reálnou a logickou, příčinné vyjádření čisté a vysvětlující, příčinu přímou a nepřímou, příčinu děje úmyslného a neúmyslného, příčinné vyjádření definující.

¹⁴ García, S. *Las expresiones causales y finales*. Madrid: Arco Libros, 2003, s. 11.

¹⁵ García, S. *Las expresiones causales y finales*. Madrid: Arco Libros, 2003, s. 11.

Vyjádření příčiny lze dělit na příčinu reálnou neboli objektivní¹⁶ a příčinu logickou¹⁷ (Bosque, Demonte, 2000, s. 3601). V prvním typu vyjádření věta hlavní odkazuje na skutečnou příčinu, která vyvolala událost, o níž věta hlavní vypovídá. Věta hlavní tedy podává vysvětlení daného faktu a prezentuje jej jako dosud neznámou informaci.

Reálná příčina bývá označována jako *causa del enunciado*. Věta, jejímž obsahem je reálná příčina, se tvoří pomocí syntaktických pravidel příčiny vnitřní. Druhý typ vyjádření, tedy příčina logická, objasňuje, z jakého důvodu mluvčí pronesl větu hlavní. Mluvčí hájí již zmíněnou myšlenku nebo názor. Pro logickou příčinu se používá také název *causa de la enunciación*. Věta, jejímž obsahem je logická příčina, se tvoří pomocí syntaktických pravidel příčiny vnější.

Sémantická typologie rozlišuje příčinné vyjádření čisté¹⁸ a příčinné vyjádření vysvětlující¹⁹ (Bosque, Demonte, 2000, s. 3602).

V příčinném vyjádření čistém neboli vyřčeném udává věta B reálnou příčinu obsahu věty A. Vztah mezi větou A a B se označuje jako příčina a následek nebo jako motivace a výsledek. V prvním případě není podmět blíže vymezen. V druhém případě musí být podmětem živá bytost, neboť motivace předpokládá vědomé jednání podle vlastní vůle.

Příčinné vyjádření vysvětlující se skládá z vět A a B, přičemž věta B je podle názoru mluvčího vhodným vysvětlením věty A. Tento typ vět se dále dělí na příčinu obvyklou²⁰ a příčinu hypotetickou²¹. Příčina obvyklá udává vysvětlení na základě okolností, které jsou předem známé, příp. v dané situaci obvyklé. V případě příčiny hypotetické mluvčí pronáší domněnku založenou na své znalosti okolností.

Rozlišujeme příčinu přímou²² a příčinu nepřímou²³ (Real Academia Española, 2009, s. 3452). Příčina přímá je po sémantické stránce bezprostřední příčinou dané věci. Příčina nepřímá sice představuje syntakticky správné doplnění věty, příčina ale není logickou bezprostřední příčinou věci.

Příčinu lze dále dělit na příčinu děje úmyslného²⁴ a příčinu děje neúmyslného (Real Academia Española, 2009, s. 3453). Rozhodujícím faktorem je, zda děj způsobilo úmyslné jednání živé bytosti či nikoliv.

¹⁶ Původní španělské názvy zní „causa real“ a „causa objetiva“.

¹⁷ Původní španělský název zní „causa lógica“.

¹⁸ Původní španělský název zní „causal pura“ neboli „causal propiamente dicha“.

¹⁹ Původní španělský název zní „causal explicativa“.

²⁰ Původní španělský název zní „causa habitual“.

²¹ Původní španělský název zní „causa hipotética“.

²² Původní španělský název zní „causa directa“ neboli „causa inmediata“.

²³ Původní španělský název zní „causa indirecta“.

²⁴ Původní španělský název zní „causa del acto intencional“.

Nueva gramática de la lengua española uvádí příčinné vyjádření definující²⁵ (Real Academia Española, 2009, s. 3453). Věta hlavní uvozuje větu vedlejší, jejíž význam se logicky shoduje s významem predikátu věty hlavní.

2.5 Lexikální hledisko příčiny

Příčina a příčinné vztahy se vyjadřují pomocí slov a slovních spojení, jedná se o následující slovní druhy: podstatná jména, přídavná jména, slovesa, příslovce, předložky a spojky. Většinou jsou to slova neutrální bez citového zabarvení, přesto se ale vyskytují výjimky, např. gracias a.

Příčina se španělsky označuje slovem *causa*. Toto slovo pochází z latiny, původní latinské slovo *causa* vzniklo jako kalk z řeckého výrazu αἰτία. Základním významem tohoto starořeckého slova byla také příčina.

Na úvod přehledu slov a slovních spojení, kterými se budu nejvíce zabývat, uvedu definici slova, jež je pro moji diplomovou práci stěžejní, tedy slova příčina. RAE ve svém slovníku *Diccionario de la Lengua Española* uvádí následující definici²⁶ výrazu *causa*: „1. f. Aquello que se considera como fundamento u origen de algo.

2. f. Motivo o razón para obrar.

3. f. Empresa o doctrina en que se toma interés o partido.

4. f. litigio (pleito judicial).

5. f. Der. Proceso criminal que se instruye de oficio o a instancia de parte...“²⁷

Diccionario Intermedio Lengua Española definuje příčinu jako: „**causa** s.f. **1** Lo que se considera origen o fundamento de un efecto: ... **2** Motivo o razón para obrar: ... **3** Proyecto o ideal que se defienden o por los que se toma partido: ... **4** Pleito o disputa en juicio; litigio:“²⁸

²⁵ Původní španělský název zní „causal definitoria“ neboli „analítica“.

²⁶ RAE uvádí i další význam slova *causa*, tento výraz nevznikl z latinského ani řeckého výrazu, nýbrž, jak RAE v *Diccionario de la Lengua Española* uvádí, z peruánského slova *causay*. Definice slova *causa* vzniklého ze slova *causay* zní takto: „1. f. coloq. Perú. Puré de papas con ají amarillo y limón, acompañado de lechugas y aceitunas, que se come frío como entrada.“
Kolektiv autorů RAE. *Diccionario de la lengua española*. [cit. 7.11. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.rae.es>>.

²⁷ Kolektiv autorů RAE. *Diccionario de la lengua española*. [cit. 7.11. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.rae.es>>.

²⁸ Kolektiv autorů. *Diccionario Intermedio Lengua Española*. Madrid: Ediciones SM. 2001, s. 238.

Španělsko-český právní a ekonomický slovník překládá příčinu následovně: „**causa** **1** příčina; důvod; motiv; zavinění **2** věc otázka, problém, záležitost **3** kauza, věc, právní spor, pře, případ; žaloba **4** soudní proces / řízení **5** protiplnění ...“²⁹

Slovníky doplňují své definice slova příčina více či méně obsáhlým výčtem slovních spojení utvořených s tímto slovem, tato slovní spojení zde ovšem pro jejich velký rozsah neuvádím.

Španělština má další výrazy, které jsou ke španělskému slovu *causa* ve významu českého slova příčina, synonymní. Mezi tyto výrazy patří slova *motivo*, *razón*. Při použití těchto synonym je vždy nutno přihlídnout ke konkrétnímu kontextu. Ze sloves s příčinným významem můžeme jmenovat slovesa *causar*, *motivar*, *ocasionar*.

Príslovcím, předložkám a spojkám se budu podrobně věnovat v následující části.

Důležitou roli při výběru správného výrazu hraje nejenom kontext, ale i lokální užití. Výrazy, jež nemají v běžném úzu příčinný význam, jej mohou nabývat. Např. příslovce *donde*, které má obvykle místní význam, se užívá na venkově v Chile a Kostarice ve významu příčinném (Real Academia Española, 2009, 3454).

2.6 Syntaktické hledisko vyjádření příčiny

2.6.1 Hlavní rysy příčinných vyjádření

Na úvod se zmíním o typických rysech příčinných vyjádření.

Vyjádření příčiny doplňuje význam věty, vnáší do ní opodstatnění a vysvětlení činností nebo stavů. Není ale povinným doplněním základních syntaktických členů. Obvykle bývá postponováno, pokud chceme vyjádření zdůraznit, anteponujeme jej. Zdůraznění dosáhneme také užitím tázací či zvolací věty.

V příčinných větách používáme indikativ, subjuntiv se uplatňuje v záporných nebo tázacích větách.

Existuje značné množství příčinných spojek, spojkových výrazů a předložek. Nejčastěji používanou spojkou vedlejších vět příčinných je spojka *porque*, nejčastěji používanou předložkou příčinných vyjádření je *por*. (Real Academia Española, 2009, s. 3461-3462)

Pro odkázání na vyjádření příčiny obsažené v předchozí větě použijeme spojení předložky *por* a zájmena *eso*. Toto spojení může být uplatněno i pro odvolání se na příčinu, která bude v textu teprve uvedena. Druhou možností, jak se odkázat ve větě na

²⁹ Brynda, J. Španělsko-český právní a ekonomický slovník. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, s. 112.

příčinu, je užití spojení předložky *por*, určitého členu a zájmena *cual*, příp. *que*. Podobnou funkci ve španělštině zastávají také lexikalizovaná předložková spojení, jedná se především o spojení *por lo tanto*, *de ahí que*, *por consiguiente*. (García, 2003, 59-60)

Důležitou vlastností příčinných vyjádření je, že mohou být s jinými příčinnými vyjádřeními ve slučovacím vztahu.

Tázací větu tvoříme pomocí *qué* a předložky *por*, toto spojení se ve španělštině objevuje nejčastěji, má široké uplatnění. Pokud je tázací věta záporná, použijeme příslovce *cómo*. V případě, že by nebylo jednoznačné, zda *cómo* představuje význam příčinný či způsobový, utvoříme otázku pomocí *por qué*. V tázací větě se může objevit i spojení *para qué*, toto spojení se uplatňuje v tázacích větách záporných. (García, 2003, s. 58-59)

2.6.2 Vedlejší věta příčinná

Vedlejší věta příčinná může plnit funkci příslovečného určení. Tuto funkci mohou plnit i vedlejší věty místní, způsobové, časové, účelové, podmínkové, přípustkové a důsledkové. Gramática del español: didáctica nepoužívá pro všechny zmíněné věty jednotné pojmenování příslovečné věty³⁰, protože některé z nich nelze příslovci nahradit. Vedlejší věty místní, způsobové a časové lze nahradit příslovci, vedlejší věty příčinné a účelové podstatnými jmény a zájmeny. Vedlejší věty podmínkové a přípustkové nelze nahradit (Gómez Torrego, 1998, s. 342-343).

Někteří autoři rozlišují vedlejší věty příslovečné vlastní³¹ a příslovečné nevlastní³².

2.6.3 Příčinné vyjádření vnitřní, příčinné vyjádření vnější

Gramática descriptiva de la lengua española rozlišuje příčinné vyjádření integrované³³ a příčinné vyjádření periferní³⁴, publikace *Las expresiones causales y finales* příčinné vyjádření integrované a příčinné vyjádření vnější³⁵, publikace *Nueva gramática de la lengua española* příčinné vyjádření vnitřní³⁶ a příčinné vyjádření

³⁰ Původní španělský název zní „oración adverbial“.

³¹ Původní španělský název zní „adverbial propia“.

³² Původní španělský název zní „adverbial impropia“.

³³ Původní španělský název zní „causal integrada“. Gramática descriptiva de la lengua española označuje příčinné vyjádření integrované také jako „causal central“.

³⁴ Původní španělský název zní „causal periférica“.

³⁵ Původní španělský název zní „causal extrapredicativa“.

³⁶ Původní španělský název zní „causal interna al predicado“.

vnější³⁷. Uvedená rozdělení mají sémantické a syntaktické opodstatnění. Můžeme říci, že se autoři ve vymezení pojmů shodují, používají ale rozdílné lingvistické názvosloví. Ve své diplomové práci budu používat odborné názvy uvedené v knize Nueva gramática de la lengua española, tedy názvy příčinné vyjádření vnitřní a vnější.

Rozdíly mezi těmito vyjádřeními vnitřními a vnějšími se projevují v intonaci a v grafické podobě psaného textu.

Příčina je ve větách vyjádřena pomocí nominální konstrukce, infinitivu, gerundia nebo vedlejší věty. Všechny tyto možnosti se nemusí uplatnit u příčinných vyjádření vnitřních a zároveň i u příčinných vyjádření vnějších. V nadcházející části mé diplomové práce se budu zabývat jednotlivými možnostmi vyjádření příčiny vnitřní a příčiny vnější.

2.6.4 Příčinné vyjádření vnitřní

Příčinné vyjádření vnitřní udává příčinu skutečnosti nebo stavu. Tato informace je představena jako zcela nová, a proto je příčinné vyjádření vnitřní obvykle postponováno. Na začátek věty jej klademe pouze, pokud jej chceme zdůraznit, v tomto případě má intonace věty stoupavý charakter. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3606)

Pomocí příčinných vyjádření vnitřních se vyjadřuje příčina reálná, neboli causa del enunciado, tyto věty označuje Nueva gramática de la lengua española jako subordinadas causales del enunciado.

Příčinné vyjádření vnitřní vystupuje ve funkci příslovečného určení, vytvoříme jej pomocí jmenného syntagmatu, polovětné vazby nebo vedlejší věty.

2.6.4.1 Příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem

Příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem bývá vyjádřeno předložkou, po níž následuje podstatné jméno, přídavné jméno nebo příslovce. Užívají se předložky por a de. V závislosti na kontextu mohou tyto předložky nabývat nejenom významu příčinnosti, ale i dalších. Předložka por se používá kromě příčinného významu také v časových a místních vyjádřeních, předložka de ve způsobových vyjádřeních.

Předložka por má široké využití, může uvozovat podstatné jméno, přídavné jméno i vedlejší větu.

³⁷ Původní španělský název zní „causal externa al predicado“.

2.6.4.1.1 Příčinné vyjádření s podstatným jménem

Příčinné vyjádření s podstatným jménem nabývá funkce příslovečného určení nebo doplňku. Jak již bylo řečeno, mezi často užívané předložky patří *por*, *de*, v některých případech můžeme použít i předložku *con*. Základní funkcí předložky *con* je ovšem vyjádření prostředku a v příčinných vyjádřeních se vyskytuje pouze výjimečně.

V některých větách za spojením *por / de + podstatné jméno* následuje vedlejší věta uvozená spojkou *que* (příklad č. 1). V tomto případě je nutné, aby bylo podstatné jméno uvozeno členem určitým. Člen tu plní funkci zdůrazňovací a kataforickou, odkazuje na další vlastnosti vztahující se k podstatnému jménu, které jsou uvedeny ve větě vedlejší, jež následuje bezprostředně po podstatném jménu. (García, 2003, s. 21)

Příklad č. 1 No quería hacer nada por el mal humor que tenía.

Člen, jenž zdůrazňuje podstatné jméno, působí také jako nositel míry dané vlastnosti. Nese význam velký či mnoho.

Příčinné vyjádření s podstatným jménem může být vyjádřeno také prostřednictvím předložkových spojení, která mají odlišnou syntaktickou strukturu, než jak bylo výše uvedeno. Tyto slovní obraty jsou tvořeny následovně: předložka + podstatné jméno + předložka, podstatné jméno + předložka. Vyskytují se poměrně často a existuje jich značné množství. Radíme mezi ně *a causa de*, *por causa de*, *por motivo de*, *por culpa de*, *gracias a*, *en razón de*, *por razón de*, *en virtud de*, *en vista de*, *debido a*, *merced a*, *a fuerza de*, *a base de*. (García, 2003, s. 23-24)

Pokud za předložková spojení připojíme spojkou *que*, utvoříme tak spojkové výrazy *por culpa de que*, *por causa de que*, *debido a que*, *en razón de que*. Existují tedy často dvě možnosti, jak lze obsah vyjádřit, buď pomocí příčinného vyjádření s podstatným jménem, nebo pomocí vedlejší věty příčinné. Obvykle bývá jedno z vyjádření v daném úzu upřednostňované, přestože je význam obou vět totožný. (Real Academia Española, 2009, s. 3505-3506)

Některé z výše uvedených předložkových spojení je možno obměnit a vložit do nich anaforická slova, u jiných to možné není. Nelze změnit předložkové vazby *a causa de*, *gracias a*, *en razón de*, *en virtud de*, *en vista de*, *debido a*, *merced a*, *a fuerza de*, *a base de*. Některá předložková spojení nesou kladné či záporné sémantické zabarvení. Záporné zabarvení nese předložkové spojení *por culpa de*, kladné zabarvení slovní spojení *gracias a* (García, 2003, s. 23-24). Význam spojení *gracias a* se posouvá, v současné španělštině se vyskytuje už i v textu bez sémantického zabarvení. Stále se

ovšem preferuje použití v textu bez sémantického zabarvení jiné předložkové spojení (Real Academia Española, 2009, s. 3506).

2.6.4.1.2 Příčinné vyjádření s přídavným jménem

Příčinné vyjádření s přídavným jménem plní funkci příslovečného určení. Existují dva způsoby tvoření. Tvoří se buď pomocí předložky a přídavného jména, jež stojí samostatně bez členu a shoduje se v čísle a rodě s větným členem ve funkci podmětu, přímého předmětu, nebo pomocí předložky, neutrálního členu *lo* a přídavného jména (příklad č. 2).

Příklad č. 2 A mí no me gusta tu casa por lo grande que es.

Tato konstrukce se velmi podobá příčinnému vyjádření s podstatným jménem. Tak jako toto vyjádření lze i příčinné vyjádření s přídavným jménem zdůraznit použitím přídavného jména *puro* nebo příslovce *tan*. Jeho význam odpovídá významu *hodně* či *velký*. Spojení *de puro* + přídavné jméno se v současnosti hojně užívá v andské oblasti, naopak méně ve Španělsku a Střední Americe, kde je spojováno spíše s literárním jazykem (Real Academia Española, 2009, s. 2959).

2.6.4.1.3 Příčinné vyjádření s příslovcem

Příčinné vyjádření s příslovcem (příklad č. 3) se podobá příčinnému vyjádření s přídavným jménem. Skládá se z předložky, členu určitého a vedlejší věty (García, 2003, s. 27).

Příklad č. 3 No podíamos hacer nada por lo tarde que llegamos.

V případě, že je ve větě s příčinným vyjádřením s příslovcem tímto příslovce *mucho*, může být vynecháno. Jeho význam již plně vyjadřuje určitý člen *lo*. Pro zdůraznění je možné použít zároveň člen určitý *lo* i příslovce *mucho*.

2.6.4.2 Příčinné vyjádření s infinitivem

Příčinné vyjádření s infinitivem se tvoří pomocí předložky a infinitivu, nejpoužívanější předložkou je předložka *por*. Zřídka se setkáváme s předložkou *de*.

V příčinném vyjádření s infinitivem se infinitiv může objevit ve své jednoduché (příklad č. 4) i složené formě.

Příklad č. 4 Estoy feliz por ganar el primer premio.

Příčinné vyjádření s infinitivem představuje výjimku z důležitého gramatického pravidla. V ostatních případech se řídíme pravidlem, které říká, že použijeme polovětnou vazbu s infinitivem místo rozvíjí věty hlavní větou vedlejší, pokud se shoduje podmět hlavní věty s podmětem infinitivu. V opačném případě, tedy pokud se podmět věty hlavní neshoduje s podmětem infinitivu, použijeme větu vedlejší.

Jestliže je podmět věty hlavní stejný jako podmět infinitivu, lze infinitiv použít (příklad č. 5). Lze ho ovšem nahradit větou vedlejší. (García, 2003, s. 29-30)

Příklad č. 5 Tengo mucha prisa por levantarme demasiado tarde.

Uvedený příklad lze vyjádřit také následující větou: „Tengo mucha prisa porque me levante demasiado tarde.”

V případě, že podmět infinitivu odpovídá přímému nebo nepřímému předmětu věty hlavní, lze použít konstrukci předložka *por* + infinitiv. Tato konstrukce není jedinou správnou možností. Můžeme ji nahradit vedlejší větou uvozenou spojkou *porque*. (García, 2003, s. 30)

“Probablemente, la anomalía que suponen las causales con respecto a otras estructuras (como las finales) en las que alternan infinitivos y oraciones con verbo personal, radica en la ambivalencia de la preposición *por* entre el sentido causal y el final con infinitivos, que hace que se prefiera siempre la estructura menos sujeta a doble interpretación, como es la secuencia *porque* + oración.”³⁸

V příčinných vyjádřeních s infinitivem se setkáváme s výrazem *tanto*, jenž se používá jako kvantifikátor.

2.6.4.3 Příčinné vyjádření s vedlejší větou

Příčina vnitřní může být vyjádřena kromě vyjádření se jmennými syntagmaty a infinitivem také příčinným vyjádřením s vedlejší větou. Ve vedlejší větě se setkáváme obvykle s indikativem, subjuntiv bývá použit pouze ve výjimečných případech (García, 2003, s. 33). Tento fakt vyplývá ze samotné podstaty příčinného vyjádření, příčina je vnímána jako určité vysvětlení faktu, který mluvčí oznamuje a popisuje. Zpravidla nad ním neuvažuje a nezpochybňuje jej. Naopak ve vedlejších větách účelových se subjuntiv vyskytuje velmi často.

³⁸ García, S. Las expresiones causales y finales. Madrid: Arco Libros, 2003, s. 31.

Nejpoužívanější a nejuniverzálnější spojkou vedlejších vět příčinných je spojka *porque*³⁹. Objevuje se jak v příčinných vyjádřeních vnitřních, tak i v příčinných vyjádřeních vnějších. Vznikla spojením předložky *por* a spojky *que*, jejími synonymy jsou příčinné spojky *por causa*, *por razón de que* a účelová spojka *para que*⁴⁰. Spojka *porque* tedy může nabývat i účelového významu.

Spojka *porque* se obvykle píše dohromady. Výjimečně ji ovšem lze psát i zvlášť, tedy v grafické podobě *por que*. Případ, kdy je možno použít ve větě *porque* i *por que* nastává, pokud souvětí obsahuje tzv. *complemento de régimen* či *suplemento*⁴¹ a přísudek věty vedlejší je utvořen v subjuntivu. V případě, že přísudek věty vedlejší stojí v indikativu, nelze použít *porque* a užití *por que* je jedinou správnou možností (Real Academia Española, 2009, 3459-3460).

Zajímavostí je, že spojka *porque* se může objevit v textu, aniž by za ní následovala věta. Tento zvláštní případ nastává ve větě obsahující vyjádření *porque sí*, které můžeme přeložit jako z rozmaru či bezdůvodně (Real Academia Española, 2009, s. 3458-3459).

Pokud chceme vytvořit souvětí, jež obsahuje souřadně spojené věty vedlejší příčinné uvozené spojkou *porque*, použijeme tuto spojku na počátku první věty vedlejší a obě věty spojíme souřadící spojkou. Nikdy nelze uvést první větu spojkou *porque* a druhou větu vedlejší souřadící spojkou a samostatným výrazem *que* (Real Academia Española, 2009, s. 3462).

Vedlejší věta příčinná bývá obvykle postponována. Pokud ovšem chce mluvčí obsah věty vedlejší zdůraznit, může ji anteponovat. Tento případ je poměrně častý v konverzaci. Anteponovanou větu vedlejší a větu hlavní odděluje v proudu řeči pauza, intonace má klesavý charakter.

V konverzaci se také často objevuje opakování důsledku, který motiv vyvolal. V tomto případě (příklad č. 6) je kladen hlavní důraz na vedlejší větu příčinnou, a proto je vedlejší věta anteponována.

Příklad č. 6 ¿Por qué has venido tan temprano de la escuela? - Porque tengo fiebre, por eso he venido tan temprano.

³⁹ Toto slovo, pokud je označeno přízvukem, tedy „porqué“, znamená důvod.

⁴⁰ Kolektiv autorů RAE. Diccionario de la lengua española. Dostupné na WWW: <<http://www.rae.es>>.

⁴¹ „Complemento de régimen“ představuje povinné doplnění slovesa předložkou, bez něhož by některá slovesa nemohla vykonávat svoji funkci. V případě, že je toto doplnění z věty patrné, je možné jej u některých sloves vypustit (Gómez Torrego, 2002, s. 314). „Complemento de régimen“ doplňuje také některá podstatná a přídavná jména.

V této části se zaměřím na případy, kdy je vedlejší věta příčinná kladná, záporná a tázací. Pokud je hlavní věta kladná, ve vedlejší větě příčinné použijeme indikativ. Věta totiž popisuje reálný fakt a nezáleží na tom, zda byl nebo nebyl uskutečněn. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3613)

V souvětí s vedlejší větou příčinnou, kdy věta hlavní je záporná, se můžeme setkat s indikativem i subjuntivem. Vždy záleží na konkrétním kontextu. Indikativ použijeme, pokud vedlejší věta udává příčinu, kvůli níž se nerealizuje děj věty hlavní (příklad č. 7).
Příklad č. 7 No voy a visitar a mi abuela porque se fue de la ciudad.

V záporných větách může stát příslovce no před přísudkem věty hlavní, nebo před spojkou porque. Pokud popíráme větu hlavní, ve větě vedlejší použijeme indikativ. Pokud popíráme vedlejší větu příčinnou, použijeme v této vedlejší větě subjuntiv (příklad č. 8). Po negované větě vedlejší obvykle následuje příčinná věta kladná, která bývá uvozena spojením no ... sino. (García, 2003, s. 35)

Příklad č. 8 Leo el libro no porque sea necesario para mi educación sino porque me gusta mucho.

Gramática descriptiva de la lengua española rozlišuje dva typy příčinného vyjádření s vedlejší větou, ve kterých se užívá subjuntiv. Jsou jimi příčinné vyjádření přípustkové⁴² a příčinné vyjádření odporovací⁴³. Příčinné vyjádření přípustkové vyjadřuje, že není dosaženo výsledku, přestože byla splněna určitá podmínka. Význam tohoto vyjádření dobře vystihuje druhý název, který Gramática descriptiva de la lengua española používá, je jím příčinné vyjádření neefektivní⁴⁴. Z toho vyplývá, že vztah, který je mezi větou hlavní a vedlejší větou příčinnou, je neefektivní, tedy popírá, že by mezi oběma skutečnostmi existovala jakákoliv příčinná souvislost. Příčinné vyjádření odporovací říká, že presentované skutečnosti nezapříčinily naplnění výsledku. Může jich být dosaženo díky jinému důvodu.

Stavba souvětí s příčinným vyjádřením přípustkovým je poměrně volná. Na první místo lze postavit větu hlavní, na druhé místo větu vedlejší, souvětí lze i dále kombinovat. Částice no nesmí stát ve větě s indikativem bezprostředně před příčinnou spojkou, může jí předcházet pouze ve větě se subjuntivem. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3614)

⁴² Původní španělský název zní „causal-concesivo“.

⁴³ Původní španělský název zní „causal-adversativo“.

⁴⁴ Původní španělský název zní „causal inefectiva“.

Příčinná vyjádření přípustková mohou být tvořena pomocí spojení *no porque*, po němž následuje přísudek v subjuntivu a konstrukce *sino porque + indikativ*, příp. *por + infinitiv*. Tato souvětí mohou být doplněna spojkami *pero*, *y* nebo spojením slovesa *ser + infinitiv* (Bosque, Demonte, 2000, s. 3614).

Objevují se i další případy, kdy je ve vedlejší větě příčinné nezbytné použít subjuntiv. Jedná se o případy, kdy vedlejší věta příčinná závisí na jiné příslovečné větě vedlejší. Může to být věta podmínková, nebo přípustková.

V tázacích větách s vedlejší větou příčinnou se může objevit indikativ i subjuntiv (Bosque, Demonte, 2000, s. 3614). Vždy to závisí na větě hlavní, obsah věty hlavní a způsob, ve kterém stojí přísudek, ovlivňuje větu vedlejší. V příčinné větě použijeme indikativ, pokud mluvíme o vztahu mezi příčinou a následkem. Subjuntiv se vyskytuje ve vedlejší větě, jež je závislá na větě hlavní vyjadřující možnost. Příklad může být vyjádřen slovesem v oznamovacím, nebo podmiňovacím způsobu. V některých větách není užití subjuntivu povinné a lze použít jak indikativ, tak i subjuntiv. Subjuntiv se dále uplatňuje ve vedlejších větách obsahujících příslovce, s nímž se subjuntiv typicky pojí i v hlavních větách, např. *tal vez*, *quizás* (García, 2003, s. 36-37). Dále je subjuntiv charakteristický pro věty záporné a věty obsahující tázací dovětky.

Nejčastější španělskou příčinnou spojkou, jak již bylo řečeno, je spojka *porque*. V této části bych ráda představila některé další spojky a spojkové výrazy typické pro příčinná vyjádření vnitřní. Patří mezi ně *a causa de que*, *a fuerza de*, *debido a que*, *de que*, *en razón de que*, *en virtud de que*, *gracias a que*, *merced a que*, *por aquello de que*, *por causa de que*, *por culpa de que*, *por motivo de que*, *por razón de que*, *por sí*.

Spojkový výraz *de que* je utvořen pomocí předložky *de* a spojky *que*, výraz *de que* se objevuje pouze v příčinných výrazech vnitřních a vedlejší věta, která toto vyjádření obsahuje, vždy následuje za větou hlavní, na níž závisí (García, 2003, s. 37-38).

Spojkové výrazy *por razón de que*, *debido a que* jsou knižní. *Por razón de que* se pojí s výrazy, jež pomáhají zdůraznit výjimečnost dané příčiny. Těmito výrazy mohou být přídavná jména *mero*, *único*. *Debido a que* uvozuje příčinu, která stojí ve výčtu na posledním místě a přináší posluchači novou informaci. Pokud posluchač příčinu již zná nebo ji tuší, stojí výraz *debido a que* na prvním místě. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3615-3616)

Spojkové výrazy *gracias a que*, *a merced a que* mají sice stejný význam, ale liší se svým uplatněním. Výraz *gracias a que* můžeme použít v mnoha různých registrech, zatímco výraz *merced a que* je knižní. Navíc *gracias a que* uvozuje příčinu, jež je

hodnocena kladně (příklad č. 9). Výjimku mohou představovat výroky, jež jsou ze strany mluvčího proneseny v ironickém slova smyslu. V takovém případě vedlejší věta uvozuje větu hlavní.

Příklad č. 9 Evitamos un desastre gracias a que habíamos adoptado medidas necesarias a tiempo.

Zvláštní uplatnění má také spojkový výraz *por culpa de que*, ovšem na rozdíl od *gracias a que* má záporný význam. Jedná se o příčinu, která není žádoucí. Výrazy *gracias a que*, *por culpa de que* se používají v konverzaci ve větách, které na sebe navazují a jsou zamýšleny ironicky či jako výčitka. V tomto případě uvozuje vedlejší věta souvětí. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3616)

Spojkový výraz *por aquello de que* uvozuje příčinu, která je již známá a působí důvěryhodně.

Výraz *por si* má specifický význam, vyjadřuje příčinu, která je podmíněna určitou skutečností. Pokud je tedy tímto výrazem uvozena vedlejší věta, jedná se o větu podmínkovou s příčinným podtextem. Příčina je pouze hypotetická. Pokud výraz nahradíme spojkou *porque*, obsah věty se stává reálným (García, 2003, s. 37). V současné španělštině se výraz *por si* používá často.

Výraz *por si* není spojka, protože každá jeho složka vykonává samostatnou syntaktickou funkci (Real Academia Española, 2009, 3460).

Posledním spojkovým výrazem, který uvedu, je *mediante que*. Výjimečně se používá v hovorové řeči ve státě Paraguay, jeho význam odpovídá spojce *a causa de que* (Real Academia Española, 2009, 3509).

2.6.5 Příčinné vyjádření vnější

Příčinné vyjádření vnější podává rozumné, logické vysvětlení nebo ospravedlnění skutečnosti, která se již odehrála, nebo se teprve stane. Příčinné vyjádření vnitřní naopak udává motiv nebo příčinu.

Pomocí příčinných vyjádření vnějších se vyjadřuje příčina logická, neboli *causa de la enunciación*. Tyto věty označuje *Nueva gramática de la lengua española* jako *subordinadas causales de la enunciación*.

Některé prameny označují příčinná vyjádření vnější také jako příčinná vyjádření vysvětlující⁴⁵ a považují je tudíž za totožná. *Nueva gramática de la lengua española*

⁴⁵ Původní španělský název zní „causal explicativa“.

ovšem vyděluje příčinná vyjádření vysvětlující jako zvláštní typ vět v rámci příčinných vyjádření vnějších. Tento přístup upřednostňuji, protože charakteristika příčinných vyjádření vnějších a příčinných vyjádření vysvětlujících je sice podobná, ovšem u příčinných vyjádření vysvětlujících pozorujeme některé zvláštnosti, které uvedu v nadcházejícím textu.

Příčinné vyjádření vysvětlující (příklad č. 10) přináší vysvětlení věci obsažené ve větě hlavní. Ospravedlňuje to, co hlavní věta oznamuje nebo popírá. Nedoplňuje význam věty hlavní jako příčinné vyjádření vnější, nýbrž ji, jak již bylo řečeno, ospravedlňuje a dodává, proč byla pronesena. Příčinná vyjádření vnější hájí samotný fakt, že hlavní věta danou věc oznamuje nebo popírá (Real Academia Española, 2009, 3475-3476). Příčinná vyjádření vysvětlující navíc také mohou objasňovat užití termínu obsaženého v hlavní větě. Jak již ovšem bylo uvedeno výše, lingvisté nezaujímají k rozlišení příčinných vyjádření vnějších a příčinných vyjádření vysvětlujících jednotné stanovisko.

Příklad č. 10 Quería hablar con señor Álvarez, porque así se llama el director de la escuela, y hablar con él sobre su hijo.

Příčinná vyjádření vysvětlující mohou tvořit součást tázacího souvětí, otazník v tomto případě píšeme až na konci celého souvětí. Stejně tak zůstávají příčinná vyjádření vysvětlující v souvětí integrována, jestliže je věta hlavní rozkazovací. V případě tázacích vět nelze odpovídat pouze větou obsahující příčinné vyjádření vysvětlující, věta by byla nesmyslná. (Real Academia Española, 2009, 3476-3477)

Věta, která obsahuje příčinné vyjádření vnější, může v souvětí předcházet větě, na níž je závislá, nebo po ní následovat. Záleží na tom, zda autor sděluje novou, nebo již známou informaci. Pokud se jedná o novou informaci, věta obsahující příčinné vyjádření vnější následuje za větou, na níž závisí. Pokud sděluje již známou informaci, stojí v souvětí zpravidla na první pozici. Je třeba vzít také v úvahu, že na postavení vět má vliv i subjektivní postoj mluvčího. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3608-3609)

V následující části se budu věnovat jednotlivým způsobům vyjádření příčinného vyjádření vnějšího. Jedná se o příčinné vyjádření s podstatným jménem, přídavným jménem, infinitivem, gerundiem a vedlejší větou. Zaměřím se zejména na vedlejší věty, jejich spojky a spojkové výrazy.

Závislost vyjádření vnějšího k verbálnímu syntagmatu je menší než u příčinného vyjádření vnitřního.

2.6.5.1 Příčinné vyjádření s podstatným jménem

Příčinné vyjádření s podstatným jménem je spojení předložky a podstatného jména použité ve vhodném kontextu. Vyjádření sice závisí na přísudku věty, ale tato závislost je pouze vedlejší, vztahuje se k celému verbálnímu syntagmatu. Vyjádření může být dále rozvinuto vedlejší větou. Ve výjimečných případech nemusí stát před vyjádřením předložka, ale může být rozvinuto přívlastkem (García, 2003, s. 39-40). Intonace věty má klesavý charakter.

Příčinná vyjádření s podstatným jménem vypovídají o příčině reálné nebo příčině logické. Spojení příčiny reálné může být anteponováno i postponováno větě, na níž závisí. Pokud je anteponováno, je odděleno čárkou, pokud je postponováno, je odděleno středníkem.

Příčinná vyjádření logická s podstatným jménem bývají uvozena předložkou *por* a stojí ve větě na prvním místě. Pokud vyjádření převedeme na větu vedlejší, bude tato věta vedlejší, která vykonává funkci příčiny logické, postponována větě hlavní (příklad č. 11).

Příklad č. 11 Por el silencio, los niños ya se habrán dormido. Los niños ya se habrán dormido, porque hay silencio.

S tímto vyjádřením se užívají zvláštní spojení *habida cuenta de*, *a juzgar por*, *a tenor de* (García, 2003, s. 40).

2.6.5.2 Příčinné vyjádření s přídavným jménem

Příčinné vyjádření s přídavným jménem (příklad č. 12) je spojení přídavného jména s předložkou, nejčastěji se jedná o předložku *por*, dále to může být předložka *de* nebo *con*. Pokud stojí příčinné vyjádření až za větou, na níž závisí, intonace má klesavý charakter.

Příklad č. 12 No puedes terminar el trabajo a tiempo, por holgazán.

Příčinnému vyjádření může předcházet člen a za ním následovat věta vedlejší. Pokud příčinné vyjádření stojí na začátku věty, nabývá věta přípustkového významu (García, 2003, s. 41).

V některých případech se vypouští předložka a příčinné vyjádření se skládá pouze z přídavného jména.

2.6.5.3 Příčinné vyjádření s infinitivem

Příčinné vyjádření s infinitivem se tvoří pomocí předložky *por* a infinitivu. Pokud stojí příčinné vyjádření s infinitivem v protikladu se zbývajícím obsahem věty, lze použít i konstrukci předložky *a*, určitého členu a infinitivu. Základní funkcí této konstrukce je ovšem označení bezprostřední minulosti. Pokud konstrukce obsahuje složený infinitiv, jedná se o příčinné vyjádření vždy.

Výjimečně se objevuje spojení *debido a + infinitiv*. Toto spojení se ovšem nedoporučuje používat (Real Academia Española, 2009, s. 3508-3509).

2.6.5.4 Příčinné vyjádření s gerundiem

Příčina vnější může být vyjádřena také větou s gerundiem. Pokud věta gerundium obsahuje, může se jednat také o vyjádření podmínkové, časové a přípustkové. Výjimku tvoří gerundium složené, které vyjadřuje příčinu téměř vždy (García, 2003, s. 44).

2.6.5.5 Příčinné vyjádření s vedlejší větou

Příčinné vyjádření vnější s vedlejší větou má funkci vedlejší, přesto je věta vedlejší závislá na větě hlavní. „... las causales periféricas no son complementos verbales sino complementos de la enunciación.”⁴⁶

Pořadí vět v souvětí je do značné míry volné, vedlejší věta může hlavní větě předcházet i ji následovat. „La posición de la oración causa en la secuencia está ligada a los matices de la causa. Un valor que viene propiciado por la posposición es el matiz «explicativo», es decir, que la oración causal da una información añadida a modo de explicación de lo dicho (causa real) o del hecho de haberlo dicho (causa lógica). Una oración antepuesta, por el contrario, no tiene ese matiz explicativo, sino que simplemente formula como causa un hecho que provoca o motiva otro.”⁴⁷

Pokud je tedy věta vedlejší anteponována, její obsah je posluchači již známý, nebo ho může posluchač na základě předchozích informací předpokládat. V opačném případě bývá věta vedlejší postponována.

Některé vedlejší věty mohou být anteponovány i postponovány větě hlavní, v závislosti na jejich postavení v souvětí se mění význam příčinné věty. S některými spojkami se pojí pevné postavení vedlejší věty v souvětí. Dalším faktorem majícím vliv

⁴⁶ Bosque, I., Demonte, V. Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, 2000, s. 3611.

⁴⁷ García, S. Las expresiones causales y finales. Madrid: Arco Libros, 2003, s. 45.

na pořadí vět v souvětí je míra důležitosti, jakou mluvčí vedlejší větě přikládá. Pokud chce mluvčí zdůraznit, že jeho jednání není v souladu s postojem druhého účastníka rozhovoru, postaví větu vedlejší v souvětí na první místo. Zejména v konverzaci, pokud je z kontextu obsah věty hlavní jasný, může být věta hlavní vypuštěna a v rozhovoru pronesena pouze věta vedlejší (Bosque, Demonte, 2000, s. 3608-3609).

Zápor se může vyskytnout pouze ve vedlejších větách s vyjádřením vnitřním, nelze jej použít ve vedlejších větách s vyjádřením vnějším. Ovšem věta, na níž je věta vedlejší závislá, záporná být může.

Většinu spojek, které uvozují vedlejší věty s příčinným vyjádřením vnitřním, nelze uplatnit v odpovědích na otázky týkající se příčinného vyjádření. V těchto odpovědích se nejčastěji používá spojka porque. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3610)

Intonace má klesavý charakter. V řeči se jednotlivé věty oddělují pauzou, v grafické podobě čárkou.

Výběru spojky v konkrétní větě je nutné věnovat velkou pozornost. Přestože se příčinné spojky po obsahové stránce podobají, nejsou ekvivalentní. I nepatrné rozdíly mezi nimi mají zásadní význam na jejich užití. Jedná se o rozdíly obsahové, rozdíly v registru, rozdíly v četnosti užívání spojky v různých časových obdobích, snahu mluvčího o zdůraznění příčinného vyjádření (Real Academia Española, 2009, s. 3482). Gramática descriptiva de la lengua española rozlišuje spojky příčinného vyjádření vnějšího podle toho, zda uvozují příčinné vyjádření, které obsahuje příčinu již známou, nebo příčinu dosud neznámou.

Příčinu neznámou uvozují spojky porque, pues a que, spojka porque má nejširší použití. Přísudek věty vedlejší stojí skoro vždy v indikativu. Spojka que a spojka porque jsou užívány v hovorovém jazyce, spojka pues naopak v knižním. Navíc spojku pues nelze použít v tázacích větách.

Ostatní spojky příčinného vyjádření vnějšího se používají pro vyjádření příčiny, která je již z textu známá nebo je očekávaná. Z tohoto důvodu tyto spojky vnáší do textu jistotu a věrohodnost. Jedná se o spojky como, ya que, puesto que, supuesto que, dado que. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3618-3621)

Věta vedlejší se spojkou porque (příklad č. 13) bývá postponována větě hlavní, na níž závisí, stejně tak bývá postponována i vedlejší věta se spojkou pues. V některých případech je možné nahradit vedlejší větu uvozenou spojkou porque spojením typu te lo digo porque. Věty vedlejší s příčinným vyjádřením vnějším nelze nahradit na rozdíl od vedlejších vět s příčinným vyjádřením vnitřním předložkou s infinitivem (García, 2003,

s. 48). Pokud bychom takovou větu vytvořili, nebyla by gramaticky správná ani smysluplná.

Příklad č. 13 Los niños ya están en casa, porque hay tanto ruido.

Ve vedlejších větách příčinných se spojkou *que* se uplatňuje indikativ. Vedlejší věta bývá postponována větě hlavní, ve výjimečných případech může být i anteponována, v tomto případě je nutné ji odlišit od vět zvolacích. Věta příčinná vždy závisí na větě hlavní, nikdy nemůže být samostatná. Spojka *que* se také používá poměrně často ve vedlejších větách příčinných, které závisí na větách rozkazovacích, a dále ve větách, které mají apelativní charakter (García, 2003, s. 51). Ve větě hlavní se objevují slovesa typu *poder*, *tener que*, *deber* (příklad č. 14). Dále se spojka *que* vyskytuje ve vedlejších větách příčinných závislých na větách, které obsahují přání, gratulaci, rozhodnutí (Real Academia Española, 2009, s. 3478-3479).

Příklad č. 14 No deberías hacer tanto ruido, que el niño se despierta.

Často používanou spojkou příčiny známé je spojka *como*. Vedlejší věty příčinné s touto spojkou jsou obvykle anteponovány. *Como* uvozuje také věty způsobové a podmínkové. Anteponovaná příčinná věta vysvětlující se spojkou *como* může být v souřadném vztahu s další příčinnou větou vysvětlující se stejnou spojkou. Tento případ je výjimečný a spojku *como ... y como...* nelze nahradit jinými spojkami. (Real Academia Española, 2009, s. 3477)

Vedlejší věta příčinná může být jak v indikativu, tak subjuntivu. Věta vedlejší s příčinou hypotetickou stojí v subjuntivu, věta vedlejší s příčinou obvyklou stojí v indikativu. U příčiny hypotetické se přísudek věty hlavní tvoří v indikativu v kterémkoliv čase kromě času budoucího a přísudek věty vedlejší v subjuntivu. Význam věty hlavní působí na význam věty vedlejší a propůjčuje jí reálný význam. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3619)

V hovorovém jazyce lze uplatnit spojkový výraz *como que*, který zesiluje význam příčinného vyjádření (Bosque, Demonte, 2000, s. 3619). *Como que* uvozuje věty, často jimi mohou být zvolání, která hodnotí a doplňují výrok jiného mluvčího. Usilují o jeho zdůraznění. Dále může být uvedený spojkový výraz použit ve větách, které popírají výrok jiného mluvčího. (Real Academia Española, 2009, s. 3482-3483)

V některých případech může být věta vedlejší příčinná se spojkou *como* postponována, tyto případy je třeba odlišovat od vět podmínkových. V grafické podobě se věty vedlejší příčinné oddělují od vět hlavních středníkem. Intonace má klesající

charakter. Spojce como může předcházet spojka porque a obě tyto spojky mohou být použity zároveň v jedné vedlejší větě postponované větě hlavní. (García, 2003, s. 55)

Význam vedlejší věty se spojkou como lze v některých případech vyjádřit také pomocí spojení al + infinitiv. Od spojky como se ovšem liší svým subjektivním podtextem. Primárně se spojení al + infinitiv užívá pro popis dějů, které probíhají bezprostředně po sobě (Gómez Torrego, 2002, s. 350). Ve větách s konstrukcí al + infinitiv se nesmí objevit imperativ (Bosque, Demonte, 2000, s. 3620). Pokud bychom chtěli takovou větu vytvořit, použijeme spojku como.

Dalšími spojkami, které jsou uplatňovány ve vedlejších větách příčinných, jsou ya que, dado que, supuesto que, visto que. Jedná se o spojky, které uvozují vedlejší věty vysvětlující okolnosti. Navíc nesou oproti spojce como užší význam. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3619). Vedlejší věty s těmito spojkami mohou být v souvětí jak anteponovány, tak postponovány, nejsou uplatňována přesná pravidla.

Spojka ya que je utvořena z příslovce času ya a spojky que, její gramatická podoba je v současné španělštině ustálená. Samostatné příslovce ya vyjadřuje předčasnost. Předčasnost souvisí s příčinou určité skutečnosti, proto došlo k posunutí významu a ustálení příčinné spojky ya que.

Spojky puesto que, dado que, supuesto que, visto que vznikly z participia a spojky que, vedlejší věty obsahující tyto spojky lze v souvětí anteponovat i postponovat (Real Academia Española, 2009, s. 3481).

Participia visto, dado mohou plnit funkci absolutní konstrukce a zároveň nabýt příčinný význam. V tomto případě stojí na začátku věty, za nimi následuje věta hlavní. Participia se shodují v rodě a čísle s podstatným jménem (García, 2003, s. 53).

Příčinu neznámou uvozují také spojky en vista de que, a la vista de que, habida cuenta de que, vypovídají o okolnostech, které ovlivňuje naše jednání. Vzhledem ke smyslu, který vedlejší věta do souvětí vnáší, bývá obvykle anteponována. Spojku habida cuenta de může následovat spojka que a vedlejší věta, nebo nominální syntagma.

Spojky cuando, si, ahora que nabývají v některých případech příčinného významu. Spojky cuando, ahora que se objevují i v pravidlech a rčeních (Bosque, Demonte, 2000, s. 3620).

Ze sémantického hlediska můžeme mezi příčinné spojky zařadit také spojení de + určitý člen + přídavné jméno / podstatné jméno + que + přísudek v indikativu, con + lo + příslovce / přídavné jméno + que + přísudek v indikativu, con + determinant + podstatné jméno + que + přísudek v indikativu. Tato spojení stojí v souvětí obvykle

anteponována, v takovém případě není užití určitého členu před předložkou de nezbytné. Pokud je věta s tímto spojením postponována, musí před spojkou de určitý člen stát. (Bosque, Demonte, 2000, s. 3620-3621)

Zajímavé uplatnění má spojka *cuanto más que*. Užívá se v souvětích, které již jednu příčinnou větu vedlejší obsahují, a spojka *cuanto más que* se uplatní v další příčinné větě v daném souvětí. Tato spojka plní funkci zdůrazňovací, mluvčí klade na vedlejší větu se spojkou *cuanto más que* velkou váhu. (Real Academia Española, 2009, s. 3482)

Mezi příčinné spojkové výrazy patří také *en tanto que*, *toda vez que*, *en cuanto que*, *tanto más cuanto que*, *por cuanto que*, *siendo así que*, *comoquiera que*, *desde que*. Tyto spojky, ale i jiné, o nichž jsem pojednala již dříve, mohou být použité ve významu času i příčiny. Smysl vždy záleží na konkrétním kontextu, ve kterém je spojka užitá (García, 2003, s. 56). Spojkový výraz *toda vez que* bývá zpravidla postponován. Spojkovému výrazu *en tanto que* odpovídá také *desde el momento en que*, které může být v některých případech použito v příčinném smyslu (Real Academia Española, 2009, 3509).

V minulosti se uplatňovala také spojka *ca*, v současné době se jedná o archaismus. (Real Academia Española, 2009, s. 3479)

Za zmínku v souvislosti s příčinnými vyjádřeními vnějšími stojí také spojení *es que*, které se užívá často. Spojení *es que* (příklad č. 15) se integruje do souvětí obsahující příčinné vyjádření, často se vyskytuje v konverzaci ve větách, které by měly mít charakter omluvy, či ospravedlnění, dále se uplatňuje ve shrnutích. (Real Academia Española, 2009, s. 3483-3484)

Příklad č. 15 Haz las compras tú solo, por favor. Es que mi madre quiere que llegue enseguida a casa.

2.6.6 Příčinné předložkové spojení připojené a zdůvodněné

RAE ve své publikaci *Nueva gramática de la lengua española* rozlišuje dva typy příčinných předložkových spojení, jedná se o příčinné předložkové spojení připojené⁴⁸ a příčinné předložkové spojení zdůvodněné⁴⁹. Tato spojení mohou mít větný, nebo jmenný charakter.

⁴⁸ Původní španělský název zní „grupo preposicional causal adjunto“. Také se užívají názvy „grupo preposicional causal no argumental“ či „grupo preposicional causal circunstancial“.

⁴⁹ Původní španělský název zní „grupo preposicional causal argumental“.

Předložky příčinných předložkových spojení zdůvodněných jsou vyžadovány a řízeny daným podstatným jménem, přídavným jménem nebo slovesem. Plní funkci větného členu zvaného *complemento de régimen*. Pokud bychom použili jinou předložku, věta by byla po gramatické stránce chybná. Předložka, jež následuje sloveso, by dokonce mohla vyjadřovat odlišný význam od toho, který mluvčí zamýšlel, a být zároveň gramaticky správná, proto je třeba věnovat výběru správné předložky dostatečnou pozornost (Gómez Torrego, 2002, s. 297).

Předložkové skupiny příčinné připojené nejsou závislé na daném podstatném jménu, přídavném jménu nebo slovesu. Mluvčí si může zvolit na základě vlastního uvážení mezi více předložkami jednu předložku, kterou v dané větě použije. Věta je s kteroukoliv možnou předložkou gramaticky správná a její význam se nemění.

Základními předložkami příčinných předložkových spojení jsou *por*, *de*, *con*. Nejčastěji se setkáváme s příčinnými předložkovými spojeními připojenými.

Předložka *por* se vyskytuje ve větách vedlejších s přísudkem v osobním tvaru i ve větách, v nichž vedlejší větu nahrazuje infinitiv. Příčinné vyjádření může být vyjádřeno také přídavným jménem uvozeným předložkou *por*, sloveso *ser* bývá obvykle vynecháno.

Předložka *por* také uvozuje příčinná vyjádření zdůvodněná se slovesy, která vypovídají o činnostech vykonávaných za určitým cílem a o činnostech, jimž věnujeme velké úsilí. Funkce těchto vyjádření se blíží funkci účelových vět. Jedná se o slovesa *sacrificarse por*, *morir por*, *esforzarse por*, *luchar por*, *velar por*. (Real Academia Española, 2009, s. 3466)

Příčinná vyjádření zdůvodněná se pojí také se slovesy, podstatnými jmény a přídavnými jmény s citovým a myšlenkovým obsahem (Real Academia Española, 2009, s. 3466). Patří mezi ně slovesa *preocuparse por*, *avergonzarse por*, *temer por*, *tener miedo por*, *interesarse por*, *apasionarse por*, podstatná jména *temor por*, *interés por*, *preocupación por*, *alegría por*, přídavné jméno *impaciente por*.

U jmenných vyjádření s předložkou *por* rozlišujeme předložková spojení, jejichž interpretace má buď charakter aktuální⁵⁰ neboli současný nebo charakter perspektivní⁵¹ neboli budoucí (Real Academia Española, 2009, s. 3466). Ze samotného označení obou typů je patrný rozdíl mezi oběma způsoby interpretace. *Por obligación* znamená *porque se tiene la obligación*, povinnost něco udělat má mluvčí v okamžiku

⁵⁰ Původní španělský název zní „interpretación actual“.

⁵¹ Původní španělský název zní „interpretación prospectiva“.

promluvy. Charakter vyjádření je tedy aktuální. Naopak por diversión, por dinero má charakter prospektivní. Por diversión neznamená porque se divierte, nýbrž porque se busca diversión, por dinero nevyjadřuje porque se tiene dinero, nýbrž porque se desea obtener dinero. (Real Academia Española, 2009, s. 2956)

V předložkových spojeních se hojně využívá také předložka de. Lze ji použít jak v předložkových příčinných spojeních připojených, tak zdůvodněných. Předložková příčinná spojení připojená vytváří předložka de se slovesy a přídavnými jmény vypovídajícími o citových stavech a reakcích. Jedná se o slovesa cansarse de, desesperarse de, preocuparse de, hartarse de, přídavná jména cansado de, contento de, harto de. (Real Academia Española, 2009, s. 3467, 2958-2959)

2.6.7 Shoda větných členů v příčinných souvětích

Předmětem této části budou vztahy mezi podmětem absolutní konstrukce či vedlejší věty příčinné a odpovídajícím větným členem věty hlavní.

Podmět věty vedlejší, příp. podmět absolutní konstrukce se může shodovat s podmětem, přímým předmětem nebo nepřímým předmětem věty hlavní. Nueva gramática de la lengua española označuje tyto věty termínem příčinné věty shodné⁵². Pokud je věta vedlejší nahrazena absolutní konstrukcí, dozvídáme se údaje o času, způsobu, osobě a čísle z věty hlavní. Podmět absolutních konstrukcí je nevyjádřený, a proto je třeba věnovat zvýšenou pozornost správné tvorbě a interpretaci příčinných vět.

Ve větě hlavní se může objevit také tzv. complemento de régimen či complemento adjunto a člen, jenž uvedené větné členy následuje, může být podmětem absolutní konstrukce či vedlejší věty (Real Academia Española, 2009, s. 3495, 3502).

Absolutní konstrukce vyjádřená infinitivem vypovídá o ději probíhajícím zároveň s dějem přísudku, nebo o ději dřívějším. U vět se shodou mezi přímým předmětem a podmětem lze zaměnit infinitiv jednoduchý za infinitiv složený, aniž by se změnil význam věty, pokud přísudek vyjadřuje určitý děj nebo akci. Naopak nelze jej zaměnit bez změny významu, pokud vyjadřuje stav. Obvykle se dává přednost variantě s infinitivem jednoduchým. (Real Academia Española, 2009, s. 3504)

Mezi vyjádřením příčiny pomocí vedlejší věty a pomocí infinitivu je významný rozdíl. Jedná se o rozdílné vnímání míry pravdivosti dané věty. Vedlejší věty příčinné

⁵² Původní španělský název zní „causales concertadas“.

jsou chápány tak, že jejich děj je pravděpodobnější a pravdivější, než pokud by byla stejná věta vyjádřena pomocí infinitivu. (Real Academia Española, 2009, s. 3504)

Publikace Nueva gramática de la lengua española pojednává o druhém typu vět, který označuje termínem příčinné věty neshodné⁵³. Může se totiž objevit případ, kdy je v souvětí vyjádřen pouze podmět absolutní konstrukce, ale chybí jemu odpovídající větný člen ve větě hlavní.

⁵³ Původní španělský název zní „causales no concertadas“.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Obecná charakteristika

Praktickou část rozdělím do pěti částí, ve kterých charakterizuji na základě vyhledaných příkladů jednotlivé způsoby vyjádření příčiny ve španělských právních textech. Pojednám o vyjádření příčiny s vedlejší větou, polovětnou konstrukcí, jmenným syntagmatem a lexikálním vyjádřením. Na závěr praktické části jsem zařadila analýzu příčinného předložkového spojení připojeného a zdůvodněného. Toto téma je velmi specifické, a proto jsem ho v teoretické i praktické části uvedla jako samostatný celek.

V teoretické části jsem stručně představila typologii příčinných vyjádření, vzhledem ke stanovenému rozsahu této diplomové práce se jí nebudu více v praktické části zabývat.

Při zpracování praktické části jsem postupovala tak, že jsem nejprve vyhledala 1000 syntaktických celků vyjadřujících příčinu ve zkoumaném vzorku textů. Poté jsem na základě nalezených příkladů a teoretických znalostí sepsala jednotlivé kapitoly praktické části. Text jsem doplnila příklady ze zkoumaného vzorku textů.

Důležitou součástí mé diplomové práce představují grafy, které přehledně dokumentují zastoupení jednotlivých prostředků vyjádření příčiny ve zkoumaném vzorku textů. Zařadila jsem je na závěr jednotlivých kapitol praktické části. Použity jsou sloupcové grafy, hodnoty jsou vyjádřeny graficky i číselně. Vysvětlení grafů uvádím u jednotlivých způsobů vyjádření příčiny.

Na úvod bych ráda upozornila, že v grafech jsou uvedeny údaje za jednotlivé způsoby vyjádření příčiny, tedy zvláště za vyjádření příčiny pomocí vedlejších vět, polovětných konstrukcí, vyjádření se jmennými syntagmaty, lexikálních vyjádření a předložkových spojení. Graf č. 1 představuje výjimku, v tomto grafu jsem výskyt předložkových spojení zdůvodněných sloučila s výskytem jednotlivých způsobů vyjádření příčiny na základě funkce, kterou dané předložkové spojení ve větě plní. Ve zkoumaném vzorku textů jsem našla 30 vedlejších vět, 120 polovětných konstrukcí, 256 lexikálních vyjádření a 594 jmenných syntagmat.

Za vzorek zkoumaných textů jsem použila tyto organické zákony: Ústava ze dne 27. prosince 1978, Organický zákon 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění, Organický zákon 10/1995, ze dne 23. listopadu, o úpravě trestní odpovědnosti, v platném znění, Organický zákon 8/1998, ze dne 2. prosince, o úpravě kázeňského řádu ozbrojených sil, v platném znění, Organický zákon 5/2000, ze dne 12. ledna, o úpravě

trestní odpovědnosti mladistvých, v platném znění, Organický zákon 2/2006, ze dne 3. května, o vzdělávání, v platném znění, Organický zákon 3/2007, ze dne 22. března, o rovnoprávnosti žen a mužů, v platném znění.

Všechny uvedené zákony kromě Organického zákona 3/2007, ze dne 22. března, o rovnoprávnosti žen a mužů, v platném znění, jsem použila v celém znění. Z Organického zákona 3/2007, ze dne 22. března, o rovnoprávnosti žen a mužů, v platném znění, jsem využila polovinu, abych doplnila zkoumaný vzorek textu o další příklady vyjádření příčiny a dosáhla tisíce syntaktických celků vyjádření příčiny.

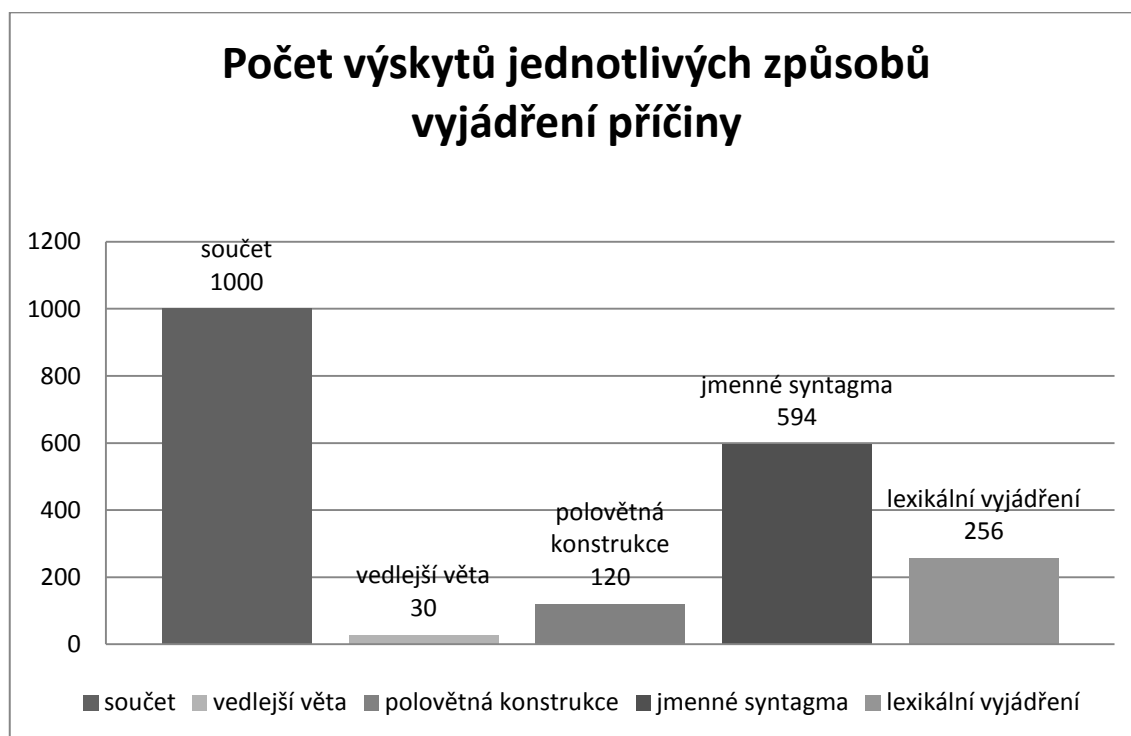
Rozsah jednotlivých zákonů uvádím níže (tabulka č. 1). Údaj o počtu článků je zavádějící, protože poměr počtu i rozsahu všech článků zákona k jeho celkovému rozsahu se u jednotlivých zákonů liší. Navíc počet článků nezahrnuje ostatní části zákona, které tvoří jeho nedílnou část. Patří mezi ně zdůvodnění, dodatečná ustanovení, přechodná ustanovení, ustanovení přechodná a zrušovací, závěrečná ustanovení. Samozřejmě i v těchto částech zákonů jsem vyhledávala vyjádření příčiny. Z uvedených důvodů si myslím, že je lepší porovnávat zákony podle počtu slov a nikoliv podle počtu článků. V tabulce uvádím oba údaje.

Tabulka č. 1

název zákona	počet slov	počet článků
Ústava ze dne 27. prosince 1978	17308	169
Organický zákon 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění	56236	557
Organický zákon 10/1995, ze dne 23. listopadu, o úpravě trestní odpovědnosti, v platném znění	62740	639
Organický zákon 8/1998, ze dne 2. prosince, o úpravě kázeňského řádu ozbrojených sil, v platném znění	13743	81
Organický zákon 5/2000, ze dne 12. ledna, o úpravě trestní odpovědnosti mladistvých, v platném znění	24104	63
Organický zákon 2/2006, ze dne 3. května, o vzdělávání, v platném znění	48438	157
Organický zákon 3/2007, ze dne 22. března, o rovnoprávnosti žen a mužů, v platném znění	21274 ⁵⁴	78

⁵⁴ Organický zákon 3/2007, ze dne 22. března, o rovnoprávnosti žen a mužů, v platném znění, obsahuje 33537 slov a 78 článků. Pro moji analýzu jsem použila pouze část zákona o rozsahu 16497 slov a 78 článků.

Graf č. 1

3.1 Příčinné vyjádření s vedlejší větou

Příčinná vyjádření s vedlejšími větami se v zákonech užívají málo, přednost se dává zkrácení vedlejší věty pomocí polovětné konstrukce, nebo užití samostatného příslovečného určení. Přesto jsem několik příkladů vedlejších vět příčinných ve zkoumaném vzorku textů našla. Jejich užití je běžnější v úvodní části zákona než v samotných člácích. Úvodní část zákona, která bývá označována výrazem zdůvodnění, obsahuje vysvětlení, proč zákon vznikl, jakou právní oblast upravuje, jaké jsou jeho hlavní cíle a uvádí společensko-právní souvislosti, které se tohoto zákona týkají.

Graf č. 2 ukazuje celkový součet vedlejších vět příčinných ve zkoumaném vzorku textů. Znárodnuje také kvantitativní zastoupení vedlejších vět s jednotlivými příčinnými spojkami a výrazy. Nejčastěji se ve zkoumaném vzorku textů vyskytuje výraz *pues* a spojka *porque*. Ostatní spojky jsou zastoupeny rovnoměrně, ovšem vyskytují se v textech pouze marginálně.

V zákonech se objevuje převážně příčina vnější, zastoupení příčiny vnitřní tvoří pouhých 18,5 %. Přesný počet zastoupení příčiny vnitřní představuje graf č. 3, počet výskytů příčiny vnější graf č. 4. Grafy ukazují celkový součet všech vyjádření i počet

jednotlivých vedlejších vět rozlišených podle spojovacího výrazu, který se v nich vyskytuje.

Věty s vyjádřením vnějším plní funkci vedlejší, podávají logické vysvětlení. Vedlejší věty s vyjádřením vnitřním plní funkci příslovečného určení (García, 2003, s. 32). Vedlejší věty příčinné jsou v zákonech obvykle postponovány větě hlavní, na níž závisí. Na prvním místě v souvětí stojí výjimečně.

Spojka porque uvozuje ve zkoumaném vzorku textů příčinu vnější i příčinu vnitřní. Mezi další výrazy, které se pojí s příčinou vnější, patří como, dado que, es que, habida cuenta de que, porque, pues, ya que. Příčina vnitřní se pojí s výrazem por lo que.

Nejprve se zmíním o příčinném vyjádření vnějším. Vedlejší věty bývají v zákonech anteponovány i postponovány. Záleží na tom, zda se jedná o příčinu reálnou či logickou. Příčina reálná bývá postponována, příčina logická naopak anteponována (García, 2003, s. 45).

Vedlejší věty s příčinou vnější záporné být nesmí. Vedlejší věty příčinné s příčinou vnitřní naopak záporné být mohou (Bosque, Demonte, 2000, s. 3610). Ve zkoumaném vzorku textů jsem nenalezla žádné záporné věty vedlejší. Zápor se ovšem objevuje ve větě hlavní, na níž vedlejší věta příčinná závisí.

Ve zkoumaném vzorku textů se vyskytuje výraz pues (příklad č. 16). Užívá se pro vyjádření příčiny neznámé. Jedná se o příčinu, která dosud nebyla v textu uvedena, v souvětí bývá obvykle postponována.

Příklad č. 16 „Las funciones de los Secretarios merecen especial regulación en el Título IV del Libro III, pues a ellos corresponde la fe pública judicial al mismo tiempo que la ordenación e impulso del procedimiento, viéndose reforzadas sus funciones de dirección procesal.“⁵⁵

V textech jsem našla i vedlejší větu příčinnou se spojkou como, její základní význam sice není příčinný, ale v zákonech se ve významu příčiny vyskytla. Obvykle se v zákonech spojka como užívá v podmínkovém významu.

Dalšími typickými spojkami příčiny vnější v obecném slova smyslu jsou výrazy dado que, supuesto que, visto que, ya que. Ve zkoumaném vzorku textů se objevují pouze spojky dado que, ya que. Spojka dado que je v uvedeném příkladu (příklad č. 17) anteponována, spojka ya que je v nalezených příkladech naopak postponována.

⁵⁵ Zdůvodnění Organického zákona 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění.

Příklad č. 17 „Dado que la expresada Ley Orgánica se reconocía a sí misma expresamente "el carácter de una reforma urgente, que adelanta parte de una renovada legislación sobre reforma de menores, que será objeto de medidas legislativas posteriores", es evidente la oportunidad de la presente Ley Orgánica, que constituye esa necesaria reforma legislativa, ... „⁵⁶

V zákonech se objevuje také zkrácení vedlejší věty pomocí polovětné konstrukce, která se skládá z participia *dado*, určitého členu a podstatného jména.

Ve zkoumaném vzorku textů jsem našla příklad věty vedlejší obsahující spojkový výraz *habida cuenta de que*. V uvedeném příkladu (příklad č. 18) jsou dvě souřadně spojené věty vedlejší vloženy do věty hlavní.

Příklad č. 18 „En estas condiciones, habida cuenta de que la actividad de las Salas de Gobierno afecta fundamentalmente a Jueces y Magistrados y no incide directamente sobre los particulares, se adopta un sistema parcial de elección abierto y mayoritario, en el que desempeña un papel notable el conocimiento personal de electores y elegidos. „⁵⁷

V zákonech se uplatňuje vyjádření *es que*, objevuje se zejména ve shrnutích. V souvětí bývá anteponováno.

V obecné rovině se sice uvádí, že spojky *cuando*, *ahora que*, *desde el momento en que* mohou v některých kontextech nabývat významu příčiny (Bosque, Demonte, 2000, s. 3620), ale ve zkoumaném vzorku textů nesou význam času.

Typickou příčinnou spojkou je spojka *porque*, objevuje se i ve zkoumaném vzorku textů. Vedlejší věta se spojkou *porque* bývá anteponována, přestože věta vyjadřuje příčinu vnitřní. Důvodem je, že autor chce vedlejší větu ve složitých souvětích skládajících se z více vedlejších vět zdůraznit. Anteponovaná věta vedlejší je oddělena čárkami.

Spojka *porque* (příklad č. 19) se v zákonech vyskytuje v grafické podobě, při níž se píše dohromady. S příkladem, kdy by bylo možné uplatnit výjimku z pravidla uvedenou v teoretické části této diplomové práce a psát výrazy *por*, *que* zvlášť, jsem se v zákonech neseťkala.

⁵⁶ Zdůvodnění Organického zákona 5/2000, ze dne 12. ledna, o úpravě trestní odpovědnosti mladistvých, v platném znění.

⁵⁷ Zdůvodnění Organického zákona 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění.

Povšimněme si, že vedlejší věta příčinná (příklad č. 19) závisí na výrazu perturbadora. Tato věta byla rozdělena a do ní byly vloženy další věty vedlejší. Celá věta vedlejší příčinná zní: „porque lo cierto es“.

Příklad č. 19 „Perturbadora, porque, aunque es innegable que un Código no merecería ese nombre si no contuviese la mayor parte de las normas penales y, desde luego los principios básicos informadores de toda la regulación, lo cierto es que hay materias que difícilmente pueden introducirse en él.“⁵⁸

Příčinu vnitřní uvozují v zákonech pouze výrazy porque, por lo que.

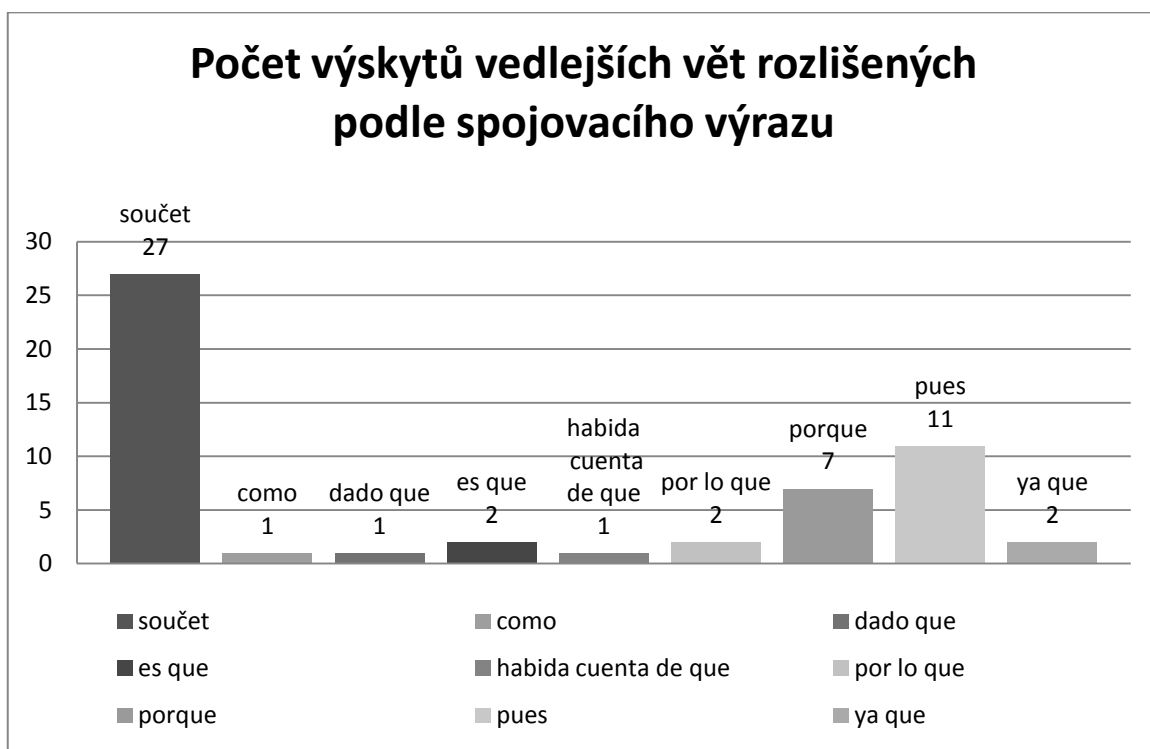
V teoretické části jsem pojednala o dalších spojkách a spojkových výrazech užívaných pro příčinu vnitřní, ovšem ve zkoumaném vzorku textů jsem je nenalezla. Jedná se o následující výrazy: a causa de que, debido a que, de que, en razón de que, en virtud de que, gracias a que, merced a que, por aquello de que, por causa de que, por culpa de que, por motivo de que, por razón de que. Důvodem, proč se nepoužívají spojkové výrazy por culpa de que, gracias a que, je podle mého názoru skutečnost, že text zákonů by se měl vyvarovat subjektivních výrazů, zatímco tyto výrazy jsou citově zabarvené.

Spojkový výraz a causa de que jsem sice v textech nenalezla, ale vyskytuje se v nich naopak spojení a causa de uvozující větný člen ve funkci příslovečného určení příčiny. U spojkových výrazů por causa de que, en razón de que, por motivo de que se jedná o stejný případ. Tyto spojkové výrazy se sice v textech neobjevují, ale používají se spojení por causa de, en razón de, por motivo de v příslovečných určeních.

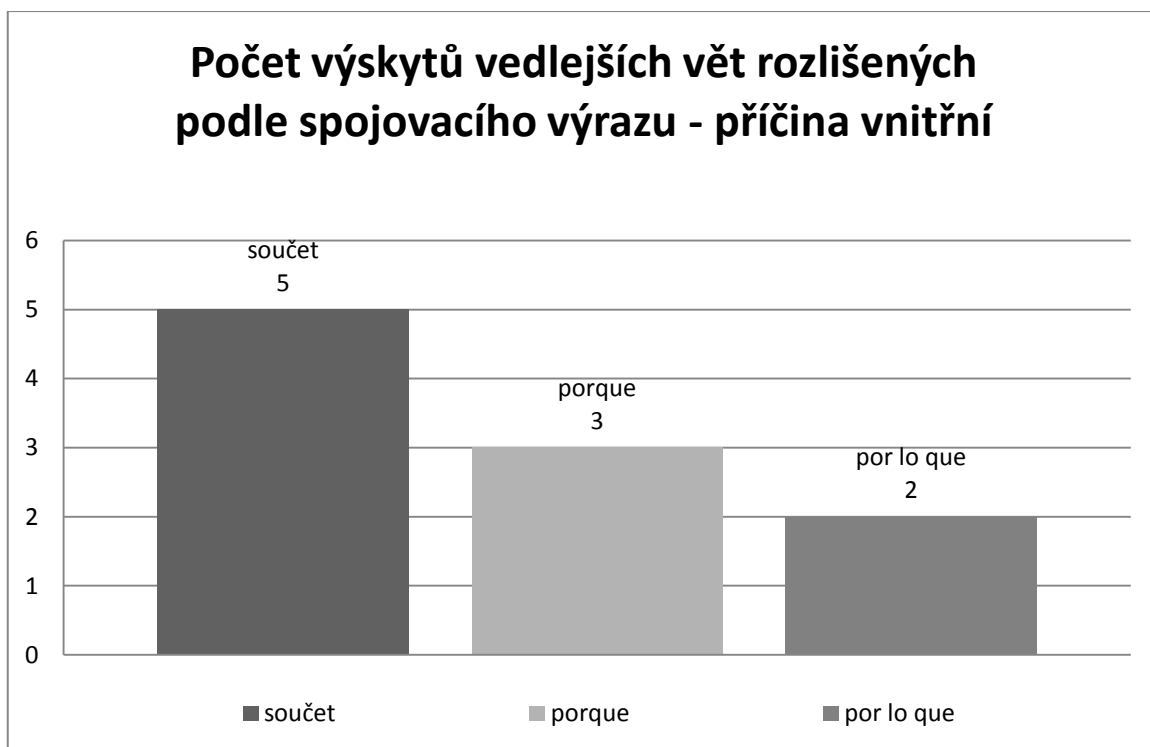
Ve vedlejších větách silně převládá přísudek v indikativu, přísudek v subjuntivu se vyskytuje pouze výjimečně. Údaje o přesném počtu výskytů indikativu a subjuntivu ve vedlejších větách uvozených příčinnými spojkami uvádí graf č. 5. Pro lepší orientaci jsem použila graf sloupcový skládaný. Indikativ je znázorněn tmavým odstínem šedé, subjuntiv naopak světlým. Na první pohled je z grafu patrné, že subjuntiv se vyskytuje v zákonech ve vedlejších větách příčinných minimálně. Nalezla jsem pouze dva případy, jednalo se o vedlejší věty uvozené spojkou porque. Spojka porque představuje jedinou spojku, která se ve zkoumaném vzorku textů pojí s indikativem i subjuntivem. Ostatní spojky se pojí pouze s indikativem.

⁵⁸ Zdůvodnění Organického zákona 10/1995, ze dne 23. listopadu, o úpravě trestní odpovědnosti, v platném znění.

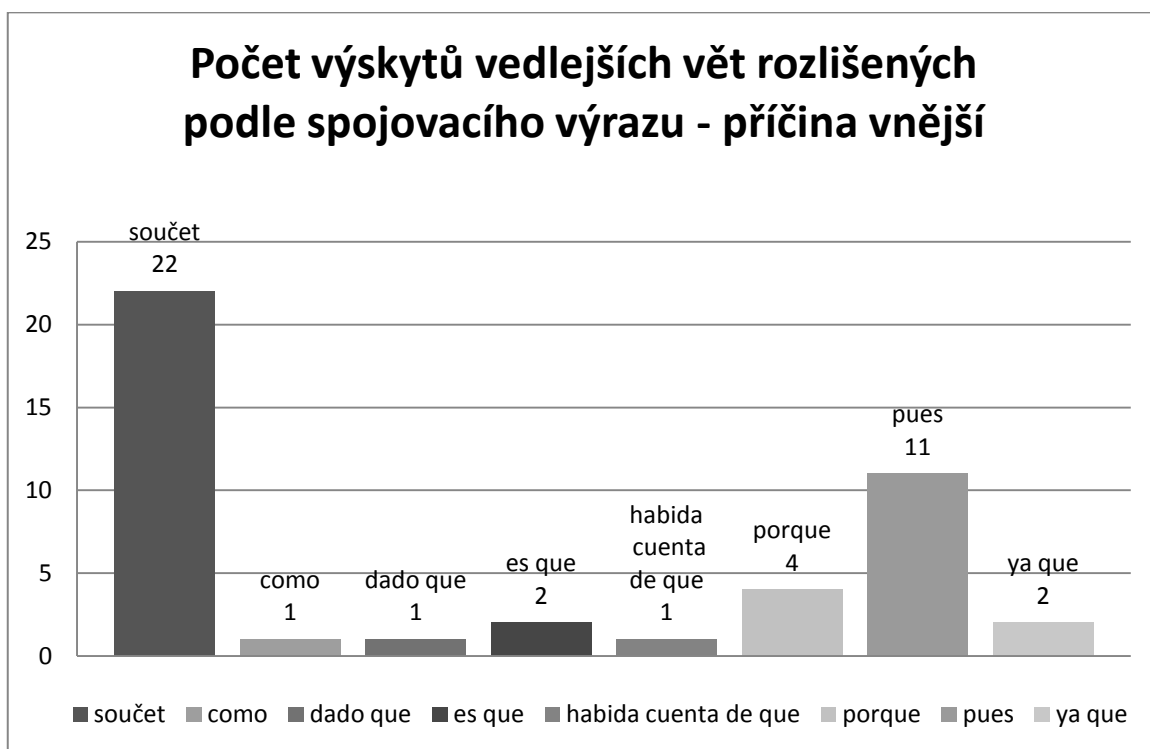
Graf č. 2

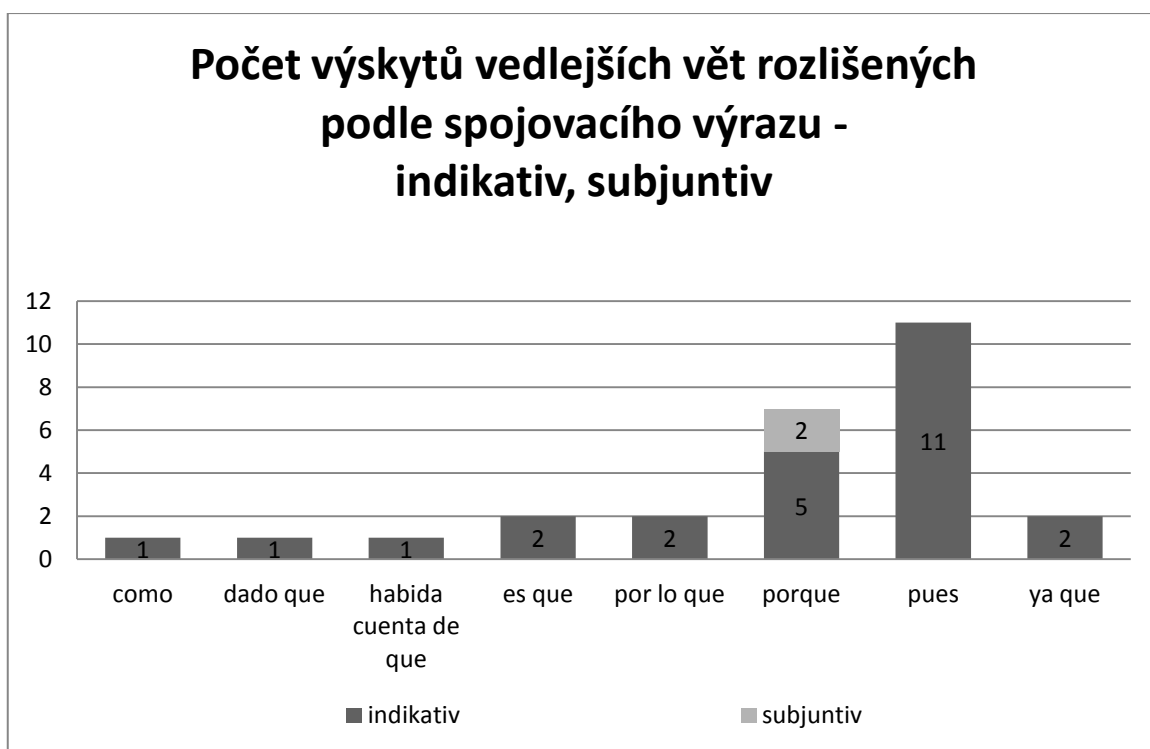
Graf č. 3

Graf č. 4

Graf č. 5

3.2 Příčinné vyjádření s polovětnou konstrukcí

Polovětné konstrukce tvoříme pomocí infinitivu, gerundia a participia. V zákonech se sice používají všechny uvedené polovětné konstrukce, ovšem za účelem vyjádření příčiny se setkáváme pouze s polovětnými konstrukcemi s infinitivem a gerundiem. Polovětné konstrukce jsou zastoupeny mezi vyjádřeními příčiny málo, přednost se dává obvykle jiným způsobům vyjádření příčiny.

Souvětí bývají poměrně složitá a polovětné konstrukce mohou působit nejasně či mnohoznačně. Význam může být dvojznačný, pokud mezi oběma možnými významy existuje zřetelný rozdíl. Nastávají také případy, kdy jsou si oba významy blízké. První případ nastává u absolutní konstrukce s předložkou *de*, která může vypovídat nejenom o příčině, ale také o podmínce. Druhý případ pozorujeme u spojení *al + infinitiv*, který může vyjadřovat příčinu i čas, tedy dva děje uskutečněné bezprostředně po sobě. V některých případech při určování, o jaké vyjádření se v konkrétním případě jedná, nehrají roli pouze gramatická pravidla, ale také kontext a dokonce i subjektivní pohled lingvisty.

Polovětným konstrukcím se věnují grafy č. 6, 7 a 8. Graf č. 6 udává počet všech příčinných vyjádření s polovětnými konstrukcemi, která jsem v zákonech našel. Dále uvádí, které konstrukce se v zákonech vyskytují, a znázorňuje jejich kvantitativní zastoupení. Nejvíce je ve zkoumaném vzorku textů zastoupena polovětná konstrukce *por + infinitiv*, počet výskytů této konstrukce a konstrukce s gerundiem je podobný. Zastoupení konstrukcí *al + infinitiv*, *de + infinitiv* je ve srovnání s výše uvedenými konstrukcemi marginální.

Graf č. 7 představuje kvantitativní zastoupení příčiny vnitřní, ukazuje celkový součet i zastoupení jednotlivých konstrukcí. Příčina vnitřní je vyjadřována pomocí vazby *por + infinitiv*, *de + infinitiv*.

Graf č. 8 uvádí početní zastoupení příčiny vnější, představuje celkový počet i zastoupení jednotlivých polovětných vazeb. Z grafu je patrné, že mezi příčinou vnější se nejčastěji vyskytuje gerundium. Ostatní konstrukce jsou zastoupeny výrazně méně, frekvence jejich výskytu je podobná.

3.2.1 Příčinné vyjádření s infinitivem

Obecně můžeme říci, že příčinné vyjádření s infinitivem se skládá z předložky *por*, *de*, *con*, *al + infinitiv*. V zákonech jsem se setkala se spojeními *por + infinitiv*, *de + infinitiv*, *al + infinitiv*.

Mezi příklady mírně převládá příčina vnější, polovětná konstrukce plní v tomto případě funkci vedlejší.

Příčina vnitřní je zastoupena méně, polovětná konstrukce plní funkci příslovečného určení.

Podmět infinitivu se obvykle shoduje s podmětem věty hlavní, jsou zastoupeny i případy, kdy se podmět infinitivu shoduje s předmětem přímým, nebo s předmětem nepřímým věty hlavní. S podmětem věty hlavní se shoduje v níže uvedeném příkladu (příklad č. 21) podmět infinitivu.

Infinitiv se v textech objevuje ve své jednoduché i složené formě. Polovětná konstrukce stojí obvykle v souvětí až za větou, na níž závisí. Vyplývá to i z faktu, že se ve většině případů jedná o příčinu vnitřní. Přestože lze obsah polovětné konstrukce vyjádřit také vedlejší větou, v zákonech se dává přednost polovětné konstrukci. Je to z toho důvodu, že v zákonech bývá text nahuštěn do dlouhých komplikovaných souvětí, příčinné vyjádření s polovětnou konstrukcí je ve srovnání s příčinným vyjádřením s vedlejší větou kratší. Užívání polovětných konstrukcí je jedním z typických znaků právních textů. V zákonech jsem nenalezla polovětnou konstrukci s infinitivem doplněnou o kvantifikátor tanto ani mucho.

Předložka *por* je typickou předložkou příčinných vyjádření. Polovětné konstrukce s touto předložkou se vyskytují v organických zákonech jak s jednoduchým (příklad č. 20), tak i složeným infinitivem (příklad č. 21). Polovětná konstrukce s infinitivem jednoduchým vyjadřující příčinu vypovídá o ději, který probíhá na rozdíl od vyjádření účelu současně s dějem věty, na níž závisí (García, 2003, s. 29). Toto pravidlo ulehčuje určení sporných případů.

Příklad č. 20 „El que por hallarse enfermo no pudiera asistir al despacho, lo comunicará al Presidente del que inmediatamente dependa, y de persistir la enfermedad más de cinco días, tendrá que solicitar licencia acreditando aquella y la previsión médica sobre el tiempo preciso para su restablecimiento.“⁵⁹

Příklad č. 21 „Además, también se considerarán en servicio activo, los citados funcionarios:

⁵⁹ Čl. 374 Organického zákona 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění.

*h) Cuando cesen en un puesto de trabajo por haber obtenido otro mediante procedimientos de provisión de puestos de trabajo, durante el plazo posesorio.*⁶⁰

Předložka *de se* v absolutní konstrukci v právních textech užívá výjimečně, publikace *Las expresiones causales y finales* na tuto skutečnost upozorňuje i ve všeobecné rovině. Přesto jsem našla příklady jak s infinitivem ve formě jednoduché, tak i složené (příklad č. 22). Mnohé příklady, jež obsahují předložku *de*, považuji za sporné. Lze jen obtížně určit, zda se jedná o vyjádření příčiny či vyjádření jiného významu. Předložka *de se* velmi často užívá pro vyjádření podmínky, navíc mezi polovětnými konstrukcemi s předložkou *de* vyjádření podmínky převládá. Je to dáno skutečností, že se polovětné konstrukce objevují v člancích zákonů, které ze své povahy obvykle definují určitou podmínku. Vyjádření podmínky lze sice v širokém slova smyslu zahrnout také mezi příčinu, ovšem vzhledem k rozsahu této diplomové práce se zabývám pouze vztahy úzce příčinnými.

*Příklad č. 22 „Tampoco podrá exceder la duración de las medidas privativas de libertad contempladas en el artículo 7.1.ª), b), c), d) y g), en ningún caso, del tiempo que hubiera durado la pena privativa de libertad que se le hubiere impuesto por el mismo hecho, si el sujeto, de haber sido mayor de edad, hubiera sido declarado responsable, de acuerdo con el Código Penal.*⁶¹

V organických zákonech se výjimečně objevují věty, ve kterých je užitá absolutní konstrukce *al + infinitiv*, tato konstrukce hovoří o příčině vnější. V obecném slova smyslu může vyjadřovat čas, nebo příčinu. Oba tyto významy spolu navzájem souvisí, v zákonech se ve většině případů jedná o časové vyjádření.

Pokud věta obsahuje polovětnou konstrukci *al + složený infinitiv*, nebo pokud věta obsahuje konstrukci *al + infinitiv* a zároveň vyjadřuje protiklad s větou hlavní, jedná se obvykle o vyjádření příčiny (García, 2003, s. 43). Takové příklady jsem ovšem v zákonech nenalezla. Naopak polovětné konstrukce s přeložkami *por* (příklad č. 23), *de* vyjadřující protiklad s větou hlavní se v zákonech vyskytují.

⁶⁰ Čl. 126 odst. 1 Organického zákona 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění.

⁶¹ Čl. 8 Organického zákona 5/2000, ze dne 12. ledna, o úpravě trestní odpovědnosti mladistvých, v platném znění.

Příklad č. 23 „En el supuesto de que la iniciativa del proceso autonómico no llegara a prosperar por no cumplir los requisitos previstos en el artículo 143.“⁶²

V zákonech se užívá konstrukce dado + infinitiv. Výraz dado se shoduje v rodě a čísle s podstatným jménem. V uvedeném příkladu (příklad č. 24) se výraz dado shoduje v rodě a čísle s podstatným jménem ženského rodu, kterým je výraz la trascendencia, z tohoto důvodu se ve větě objevuje ve tvaru dada. Povšimněme si, že se participium dada shoduje pouze s podstatným jménem la trascendencia, jež ho bezprostředně následuje, ačkoliv je toto podstatné jméno ve slučovacím vztahu s podstatným jménem mužského rodu el reproche.

Příklad č. 24 „Asimismo, dada la trascendencia y el reproche social de las conductas relacionadas con el consumo de drogas, se ha optado por elevar a la categoría de falta grave la introducción en lugares militares, tenencia y consumo de drogas tóxicas, estupefacientes o sustancias psicotrópicas.“⁶³

3.2.2 Příčinné vyjádření s gerundiem

Ve zkoumaném vzorku textů je zastoupeno také gerundium. Věty obsahující polovětnou konstrukci s gerundiem představují příčinu vnější, gerundium neplní na rozdíl od příčiny vnitřní funkci příslovečného určení, ale funkci vedlejší. Podmět gerundia se může shodovat s podmětem, přímým předmětem, nebo nepřímým předmětem věty hlavní.

V zákonech se vyskytuje gerundium ve tvaru jednoduchém (příklad č. 25) i složeném (příklad č. 26).

Příklad č. 25 „No obstante, pudiendo existir puestos de trabajo en los que la titulación no se considere requisito esencial y la cualificación requerida se pueda determinar por factores ajenos a la pertenencia a un cuerpo determinado, es posible la adscripción de un puesto de trabajo a dos cuerpos.“⁶⁴

Příklad č. 26 „Los nombramientos para Magistrados de estas Secciones, a propuesta del Consejo General del Poder Judicial, recaerán en aquellos

⁶² Sedmé přechodné ustanovení Ústavy ze dne 27. prosince 1978.

⁶³ Zdůvodnění Organického zákona 8/1998, ze dne 2. prosince, o úpravě kázeňského řádu ozbrojených sil, v platném znění.

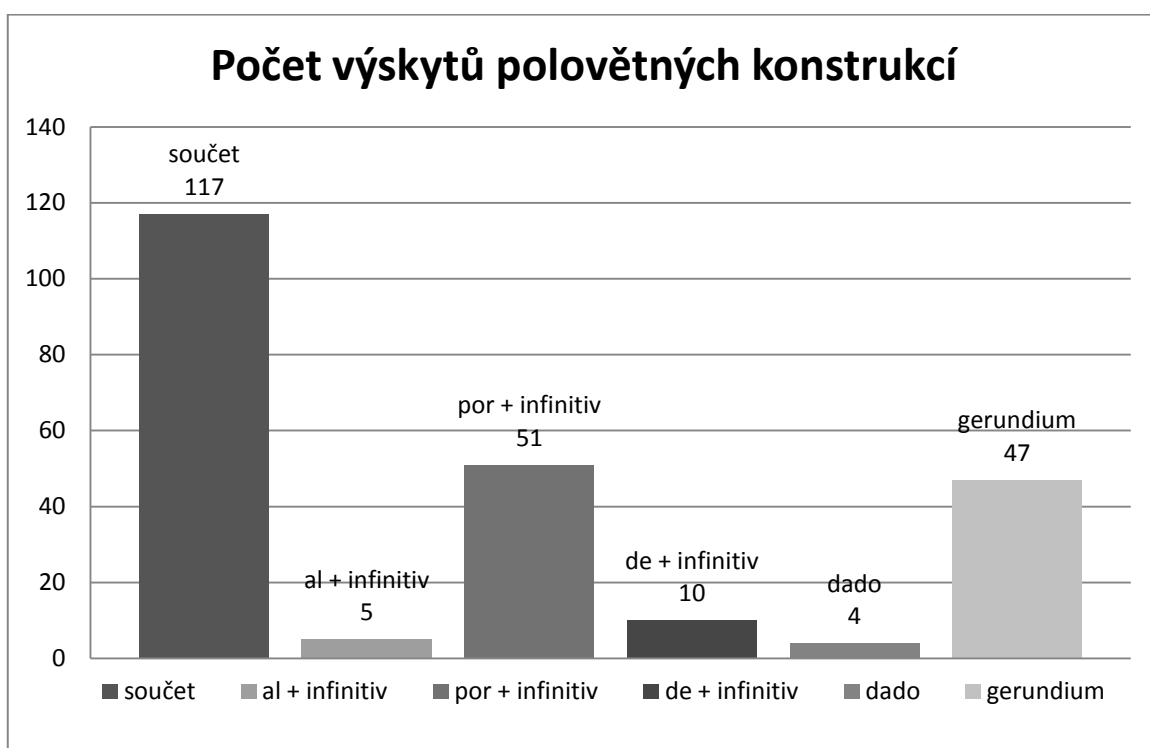
⁶⁴ Čl. 521 odst. 3 D) Organického zákona 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění.

Magistrados que, habiendo permanecido durante los diez años inmediatamente anteriores en el orden penal, ostenten mayor antigüedad escalafonal.“⁶⁵

Polovětná vazba s gerundiem často nese podmínkový nebo časový význam, o příčině vypovídá pouze zřídka, a proto je třeba tyto případy od sebe odlišovat (Gómez Torrego, 2002, s. 350, s. 362).

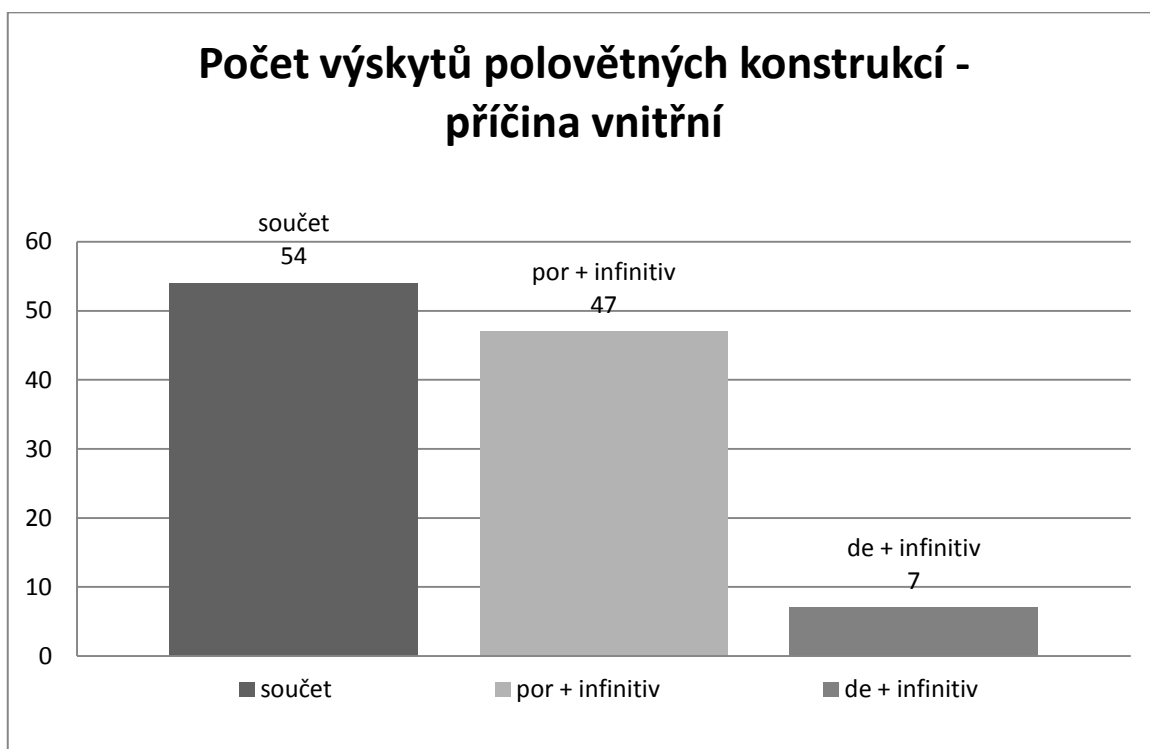
Podobně jako u polovětné vazby s infinitivem existuje také u polovětné vazby s gerundiem vztah mezi podmětem gerundia a jemu odpovídajícím větným členem věty hlavní. Tyto vztahy ovšem z hlediska stanovenému rozsahu této diplomové práce ponechávám stranou pro další výzkum.

Graf č. 6

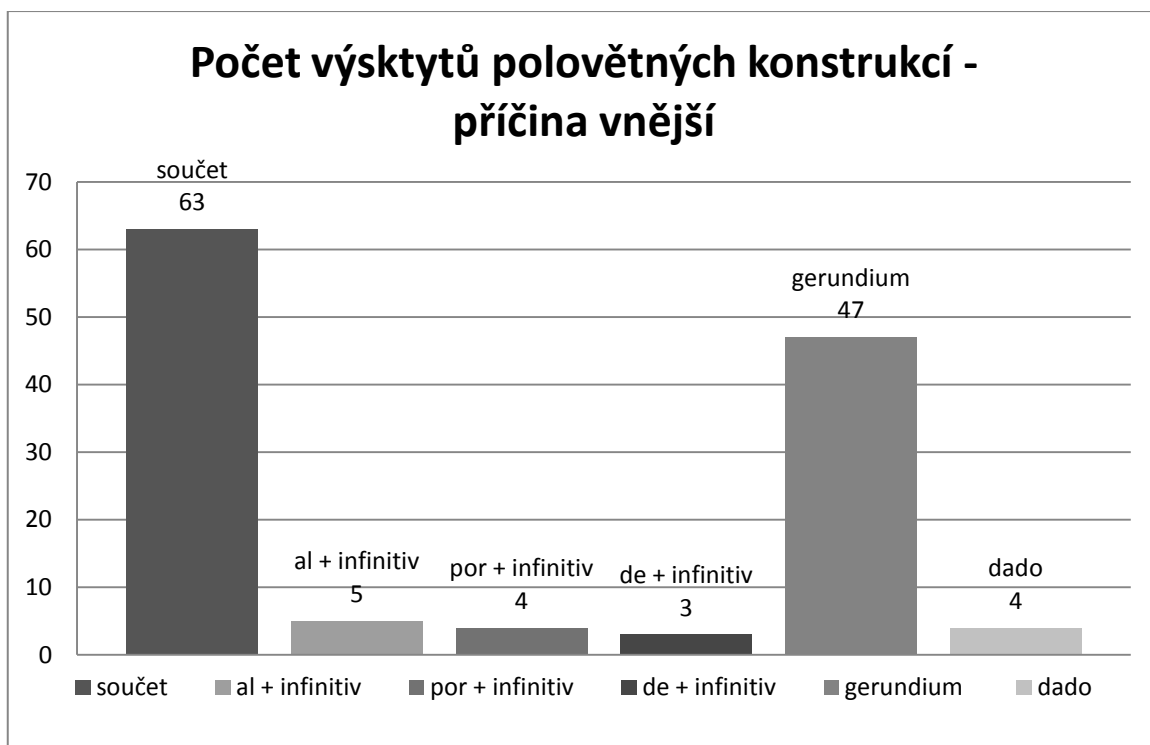

⁶⁵ Čl. 73 odst. 6 Organického zákona 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění.

Graf č. 7

Graf č. 8

3.3 Příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem

Příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem se skládá z předložky a podstatného jména, přídavného jména nebo příslovce. V zákonech jsou příčinná vyjádření s podstatným jménem vysoce zastoupena, vyskytují se i příčinná vyjádření s příslovcem. Příčinná vyjádření s přídavným jménem jsem nenalezla. Přesný součet všech příčinných vyjádření i počet zastoupení jednotlivých příčinných vyjádření se jmenným syntagmatem znázorňuje graf č. 9, nejčastěji se ve zkoumaném vzorku textů vyskytují ve spojení se jmenným syntagmatem předložky a předložková spojení *por*, *por razón de*, *en virtud de*, *por tanto*, *en razón de*, *por causa de*.

Příčinnému vyjádření se jmenným syntagmatem bývá obvykle dána přednost před vyjádřeními příčiny pomocí vedlejší věty nebo polovětné konstrukce. Charakteristickou vlastností zákonů je vysoká koncentrace informací do jednotlivých vět. Příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem se užívá proto, aby byla věta zkrácena a bylo ve větě obsaženo co nejvíce informací.

V zákonech se vyskytuje vyjádření příčiny vnitřní i vnější. Příčina vnitřní uvádí do textu zákonů nové a dosud neznámé informace, příčina vnější vysvětluje logickým způsobem okolnosti, příp. se je snaží ospravedlnit. Příčina vnitřní vykonává funkci příslovečného určení, příčina vnější funkci vedlejší. Počet výskytů příčiny vnitřní a jednotlivých předložek a předložkových spojení, které se v ní vyskytují, znázorňuje graf č. 10, počet výskytů příčiny vnější a jejích předložek a předložkových spojení graf č. 11. Příčina vnitřní převládá.

V zákonech bývá ve spojení se jmenným syntagmatem nejčastěji užitá předložka *por*. Její příčinný význam se uplatňuje častěji než ostatní významy této předložky, přestože se s nimi také setkáváme. Předložky *de*, *con* se uplatňují v zákonech velmi často, ovšem vyskytují se v dalších významech, které tyto předložky umožňují.

Důležitou vlastností příčinných vyjádření je, že mohou být s jinými příčinnými vyjádřeními spojeny ve slučovacím vztahu. Ve slučovacím vztahu mohou být nejenom příčinná vyjádření se jmennými syntagmaty, ale také vedlejší věty příčinné a polovětné konstrukce. V zákonech se slučovací vztah při porovnání jednotlivých způsobů vyjádření příčiny vyskytuje nejvíc u vyjádření příčiny se jmenným syntagmatem. Příčinná vyjádření ve slučovacím vztahu jsou oddělena čárkou nebo spojkou *y*. Příčinná vyjádření se vyskytují také ve vztahu vylučovacím, v tomto případě jsou jednotlivá vyjádření oddělena čárkou nebo spojkou *o*. Příčinná předložka stojí obvykle pouze před prvním příčinným vyjádřením. V zákonech se vyskytuje i před dalšími příčinnými

vyjádřeními, které jsou s prvním příčinným vyjádřením ve slučovacím nebo vylučovacím vztahu.

Ve slučovacím či vylučovacím vztahu bývají spojena i příčinná vyjádření, která jsou vyjádřena rozdílnými způsoby. Uvedený příklad (příklad č. 27) obsahuje dvě příčinná vyjádření, první je vyjádřeno pomocí polovětné konstrukce s infinitivem a druhé pomocí jmenného syntagmatu s podstatným jménem.

Příklad č. 27 „Corresponde a las Administraciones públicas favorecer la incorporación al sistema educativo de los alumnos que, por proceder de otros países o por cualquier otro motivo, se incorporen de forma tardía al sistema educativo español.“⁶⁶

3.3.1 Příčinné vyjádření s podstatným jménem

Příčinné vyjádření s podstatným jménem je nejčastější způsob vyjádření příčiny. Tvoří se pomocí spojení předložky *por* a podstatného jména. Podstatné jméno může stát samostatně, nastávají ovšem i případy, kdy mu předchází určitý člen, příp. zájmeno.

V níže uvedeném příkladu (příklad č. 28) není před podstatným jménem žádný člen. Předložky se užívají pouze v případě, že mluvčí klade na podstatné jméno důraz.

Příklad č. 28 „El Presidente del Tribunal Supremo y del Consejo General del Poder Judicial cesara:

b) Por renuncia.”⁶⁷

V zákonech se objevuje příčinné vyjádření s podstatným jménem vnitřní i vnější. Nejprve se zaměřím na příčinná vyjádření vnitřní.

Kromě konstrukce předložka + podstatné jméno existují i další možnosti, jak příčinné vyjádření s podstatným jménem vytvořit. Jedná se o konstrukce předložka + podstatné jméno + předložka, podstatné jméno + předložka. V zákonech se vyskytují spojení předložky *por* s podstatným jménem a také následující konstrukce: *a causa de*, *por causa de*, *por motivo de*, *en razón de*, *por razón de*, *en virtud de*, *en vista de*, *debido a*. Některá z těchto spojení se objevují velmi často, jiná zcela výjimečně.

Typickým spojením vyjádření příčiny je *por causa de*. Za tímto spojením (příklad č. 29) následuje v uvedeném příkladu podstatné jméno.

⁶⁶ Čl. 78 odst. 1 Organického zákona 2/2006, ze dne 3. května, o vzdělávání, v platném znění.

⁶⁷ Čl. 126 odst. 1 b) Organického zákona 6/1985, ze dne 1. července, o moci soudní, v platném znění.

Příklad č. 29 „Una vez cumplida la condena impuesta, el penado quedará exento del cumplimiento del Servicio Militar, excepto en el supuesto de movilización por causa de guerra.”⁶⁸

Pokud za spojení por causa de připojíme spojku que, vznikne spojkový výraz por causa de que, tento výraz jsem ovšem v zákonech nenalezla. Stejným způsobem utvoříme i další spojkové výrazy. Jedná se o výrazy a causa de que, por motivo de que, por razón de que, en virtud de que, debido a que. Vedlejší věty obsahující tyto spojkové výrazy se ve zkoumaném vzorku textů na rozdíl od příslovečných určení příčiny utvořených pomocí odpovídajících spojení s podstatným jménem nevyskytují. Toto je jeden z důvodů, proč jsem dospěla k závěru, že v zákonech bývá upřednostňováno užití příslovečného určení příčiny před vedlejší větou příčinnou.

V teoretické části jsem na základě publikace Nueva gramática de la lengua española uvedla, že se spojení por causa de užívá méně často než vedlejší věta uvozená spojkovým výrazem por causa de que (Real Academia Española, 2009, s. 3506). V tomto případě se ovšem charakteristika příčinných vyjádření užívaných ve zkoumaném vzorku textů neshoduje s jejich obecnou charakteristikou.

Publikace Nueva gramática de la lengua española také uvádí, že přes možnost použití v současné španělštině spojení gracias a v neutrálním kontextu bývá upřednostňováno užití jiného spojení bez citového zabarvení (Real Academia Española, 2009, s. 3506). To platí i pro zákony, protože jsem spojení gracias a ve zkoumaném vzorku textů nenalezla. V zákonech jsem nenalezla ani spojení por culpa de. Je to způsobeno skutečností, že zákony by měly být psány bez subjektivního hodnocení. Přesto jsem předpokládala, že příslovečná určení příčiny se spojením gracias a, por culpa de a vedlejší věty se spojkovými výrazy gracias a que, por culpa de que se v zákonech vyskytují alespoň ve zdůvodnění, příp. preambuli. Tento předpoklad byl ovšem vyvrácen.

Některé konstrukce ve funkci příslovečného určení příčiny umožňují obměny. Podstatné jméno může být v množném čísle, pokud to kontext vyžaduje. V zákonech se vyskytují spojení por motivos de, por razones de, por causas de. S předložkou, která následuje v konstrukci za podstatným jménem, často splývá určitý člen, a proto se objevuje ve tvaru del.

⁶⁸ Čl. 604 Organického zákona 10/1995, ze dne 23. listopadu, o úpravě trestní odpovědnosti, v platném znění.

Příčinná vyjádření s podstatnými jmény, která obsahují výrazy motivo, razón, causa, se neobjevují v zákonech pouze v konstrukcích ve tvaru předložka + podstatné jméno + předložka, ale také ve spojeních předložka + podstatné jméno. Podstatnému jménu předchází předložka por a vznikají tak konstrukce por causa, por motivo, por razón. Tato konstrukce umožňuje mnoho obměn, mezi předložkou a podstatným jménem se často vyskytuje zájmeno, člen či číslovka. Podstatné jméno bývá obvykle rozvíto i dalšími větnými členy, které jsou postponovány, např. přívlastkem.

Ve zkoumaném vzorku textů se vyskytuje také příčina vnější. Tvoří se pomocí spojení předložky por a podstatného jména. Toto vyjádření je v některých větách anteponováno, v jiných naopak postponováno.

Stejně jako s příčinou vnitřní se také s příčinou vnější pojí v zákonech zvláštní konstrukce, patří mezi ně a tenor de (příklad č. 30), habida cuenta de. Jejich zastoupení ve zkoumaném vzorku textů je ovšem oproti četnosti výskytu spojení, jež se pojí s příčinou vnitřní, marginální. Vyjádření je obvykle ve větě postponováno.

Příklad č. 30 „La embarazada no será penada a tenor de este precepto.“⁶⁹

V zákonech se také často vyskytují věty, ve kterých je podstatné jméno nahrazeno zájmenem. Konstrukce se tedy skládá pouze z předložky por a osobního zájmena třetí osoby ve tvaru ello. Toto spojení se objevuje zejména v úvodní části zákona, v preambuli či ve zdůvodnění. V samotných člancích zákona se vyskytuje výjimečně. Obvykle je ve větě anteponováno.

3.3.2 Příčinné vyjádření s příslovcem

Příčinná vyjádření s příslovcem se ve zkoumaném vzorku textů vyskytují. Objevuje se výraz por tanto, který uvádí vysvětlení. Uvedený příklad (příklad č. 31) je typickou závěrečnou šablonou španělských zákonů.

Příklad č. 31 „Por tanto,

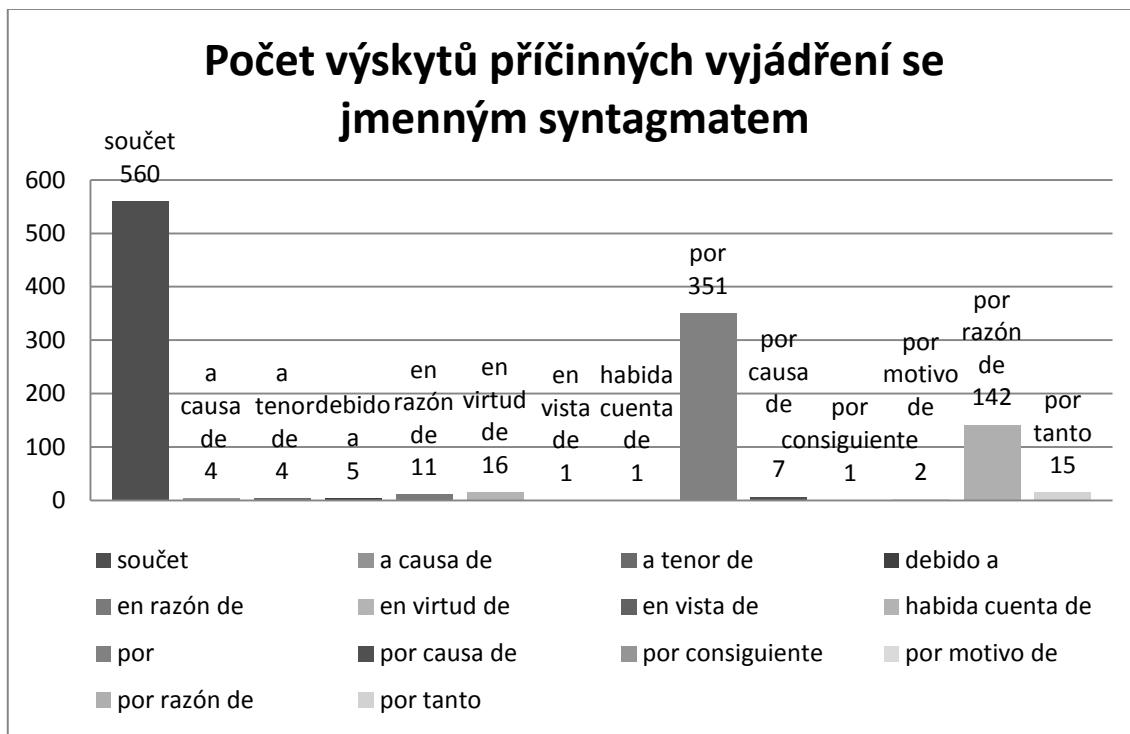
Mando a todos los españoles, particulares y autoridades, que guarden y hagan guardar esta ley orgánica.“⁷⁰

⁶⁹ Čl. 604 Organického zákona 10/1995, ze dne 23. listopadu, o úpravě trestní odpovědnosti, v platném znění.

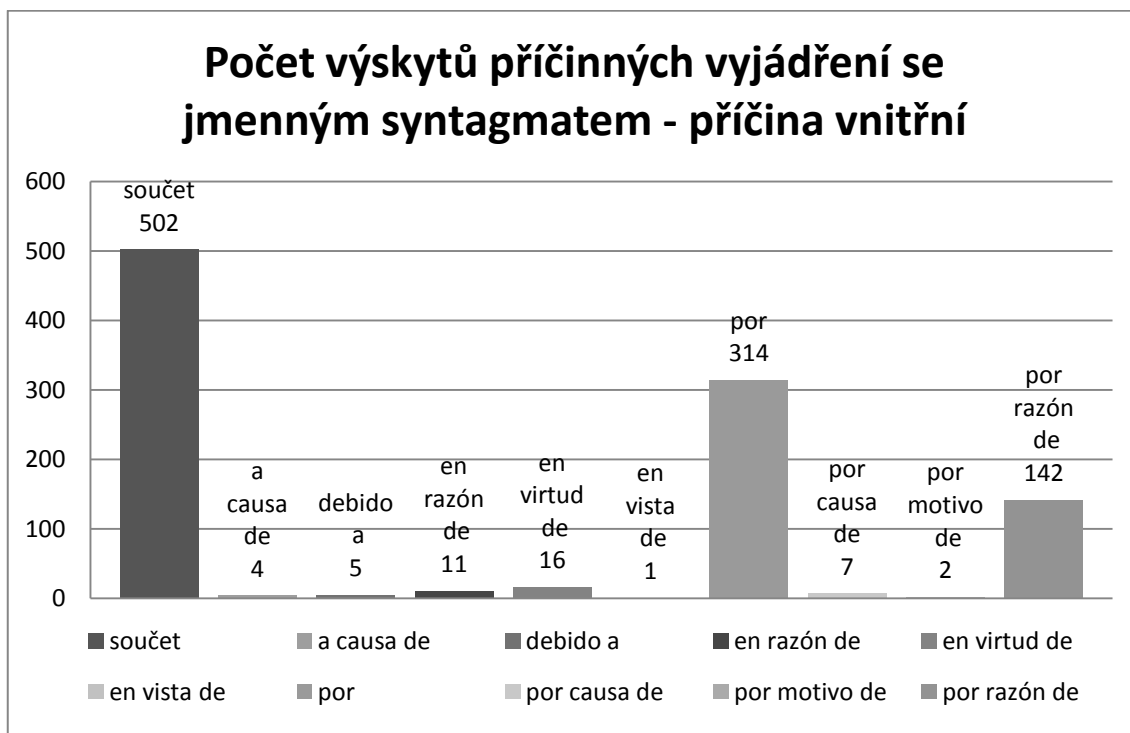
⁷⁰ Osmé závěrečné ustanovení Organického zákona 2/2006, ze dne 3. května, o vzdělávání, v platném znění.

Ve zkoumaném vzorku textů jsem také našla příklad vyjádření s výrazem *por consiguiente*. Výrazy *por tanto*, *por consiguiente* jsou do značné míry lexikalizované. Pokud vykonávají funkci vedlejší, jejich postavení ve větě není přesně dané.

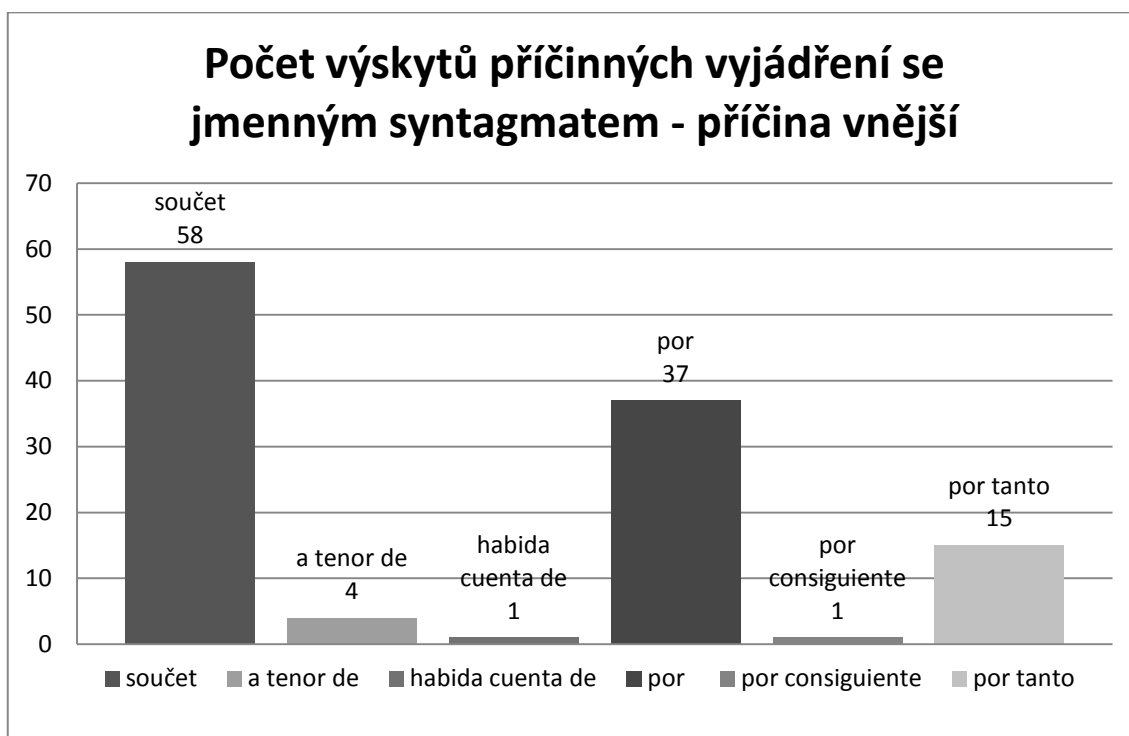
Graf č. 9

Graf č. 10

Graf č. 11

3.4 Příčinné vyjádření s lexikálním výrazem

Ve zkoumaném vzorku textů se pro vyjádření příčiny užívají nejenom syntaktické, ale také lexikální prostředky. Pro účely této diplomové práce rozumím pod pojmem lexikální prostředky především španělská synonyma slov příčina a zapříčinit, která tvoří součást syntaktických prostředků vyjádření příčiny, tedy nevyskytují se v textu jako součást příčinných vyjádření se jmenným syntagmatem, zejména příslovečných určení typu *por causa de*, *por razón de*.

Jak již bylo řečeno, jedná se zejména o podstatná jména a slovesa. O příčinných předložkách a spojkách jsem pojednala již v části o syntaktických prostředcích vyjádření příčiny v rámci praktické části této diplomové práce.

Pro podstatná jména ve významu slova příčina je typické, že se v zákonech objevují ve stále stejném znění a opakujícím se kontextu. Vždy je vybráno synonymum ke slovu příčina, které je v daném kontextu nejvhodnější a má nejpřesnější význam. V textu bývá opakovaně užíváno v identickém znění bez snahy nahradit ho dalšími vhodnými synonymy.

Syntaktické prostředky pro vyjádření příčiny se s vysokou frekvencí vyskytují ve zdůvodnění, příp. v preambuli, o lexikálních vyjádřeních tato skutečnost neplatí. Je to dáno skutečností, že syntaktické prostředky pro vyjádření příčiny podávají vysvětlení

a opodstatnění dané věci v širším slova smyslu, naopak slovo *causa* se objevuje ve stručných konstatováních a slovních spojeních. Pro účely této diplomové práce neberu v úvahu příslovečná určení příčiny s předložkami *por*, *de*, *con*.

Zastoupení jednotlivých lexikálních vyjádření znázorňuje graf č. 12. Nejčastěji se ve zkoumaném vzorku textů vyskytuje podstatné jméno *causa*, sloveso *causar* a přídavné jméno *causado*, následuje podstatné jméno *motivo*, počet výskytů tohoto podstatného jména se shoduje s počtem výskytů slovesa *provocar*.

3.4.1 Výraz *causa* a slova odvozená

Stěžejním výrazem pro moji diplomovou práci je slovo *příčina*, ve španělštině mu odpovídá výraz *causa*. Jedná se o podstatné jméno řeckého a latinského původu⁷¹. Četný výskyt latinismů je charakteristickým rysem španělských zákonů.

Slovo *causa* bývá v zákonech často zdůrazněno, v takovém případě je ve větě anteponováno. Bývá rozvinuto přívlastkem nebo vedlejší větou. Výraz *causa* vykonává funkci podmětu, přímého předmětu, příslovečného určení příčiny.

Dále se vyskytuje v zákonech ve funkci příslovečného určení příčiny ve spojení s předložkou *por* a v předložkových vazbách a *causa de*, *por causa de*, o nichž jsem pojednala už v předcházejících kapitolách praktické části.

Slovo *causa* se ve významu *příčina* objevuje v následujících slovních spojeních: *causa principal*, *causa expresada en el artículo...*, *causa objetiva*, *sin causa justificada*, *sin causa justa*. Slovo *causa* se také používá v ustálených slovních spojeních a právních termínech, např. *causa de disolución*, *causa de exención de responsabilidad criminal*, *causa de incumplimiento*, *causa de nulidad*. Slovo *causa* se spojí se slovesy *concurrir*, *desaparecer*, *determinar*, *expresar*, *producirse*.

Slovo *causa* bývá také doplněno příslovci *mismo*, *alguno*.

Výraz *causa* se objevuje v zákonech velmi často, ovšem pouze v některých případech vypovídá o příčině. V zákonech často bývá také ve významu věc, právní spor či soudní řízení.

Od slova *causa* jsou odvozena i další slova, která se též v zákonech vyskytují. Jedná se o sloveso *causar*, přídavná jména *causal*, *causante*, *causado*.

Sloveso *causar* obvykle vykonává funkci přísudku. V zákonech se objevuje v určitých slovesných tvarech i v polovětných konstrukcích ve tvaru infinitivu nebo

⁷¹ Kolektiv autorů RAE. Diccionario de la lengua española. [cit. 10.12. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.rae.es>>.

gerundia. Jsou zastoupeny tvary indikativu i subjuntivu, činného i trpného rodu. Sloveso *causar* se často vyskytuje ve tvaru participia *causado*. Toto participium je ovšem nutno odlišit od přídavného jména *causado*, které se ve zkoumaném vzorku textů také vyskytuje.

Sloveso *causar* se objevuje ve slovních spojeních, např. *causar daño*, *causar defraudación*, *causar destrucción*, *causar discriminación*, *causar lesión*, *causar miedo*, *causar muerte*, *causar pérdida o inutilidad*, *causar perjuicio*, *causar padecimientos*, *causar riesgo*.

V uvedeném příkladu (příklad č. 32) si povšimněme typického tvaru, ve kterém se sloveso *causar* v zákonech vyskytuje. Sloveso *causar* je přísudkem vedlejší věty ve tvaru třetí osoby čísla jednotného. Žánr právní normy je charakteristický také pro užití budoucího času subjuntivu.

Tato vedlejší věta stanovuje právně relevantní znaky určitého právního institutu. Pokud by byly tyto znaky naplněny, bude viník potrestán způsobem, který je uveden ve větě hlavní, na níž vedlejší věta závisí. Sloveso *causar* je ve tvaru subjuntivu, protože vyjadřuje podmínku, která, pokud by byla naplněna, následovalo by naplnění důsledku uvedeného ve větě hlavní. Přísudek věty hlavní je ve tvaru třetí osoby čísla jednotného indikativu času budoucího rodu trpného.

Příklad č. 32 „El que, por cualquier medio o procedimiento, causare a otro una lesión que menoscabe su integridad corporal o su salud física o mental, será castigado como reo del delito de lesiones con la pena de prisión de seis meses a tres años, siempre que la lesión requiera objetivamente para su sanidad, además de una primera asistencia facultativa, tratamiento médico o quirúrgico.“⁷²

Výjimečně se v zákonech vyskytuje i výraz *causante* ve významu osoby, která zapříčinila určitou věc.

3.4.2 Výraz *motivo* a slova odvozená

Synonymem výrazu *causa* je slovo *motivo*. I u tohoto slova se jedná o latinismus, pochází z latinského slova *motīvus*⁷³.

⁷² Čl. 147 odst. 1 Organického zákona 10/1995, ze dne 23. listopadu, o úpravě trestní odpovědnosti, v platném znění.

⁷³ Kolektiv autorů RAE. Diccionario de la lengua española. [cit. 11.12. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.rae.es>>.

Výrazy *motivo* i *causa* jsou obvykle zdůrazněny a anteponovány. Mohou být rozvity přívlastkem.

Výraz *motivo* vykonává funkci podmětu, přímého předmětu, přívlastku a příslovečného určení příčiny.

Ve zkoumaném vzorku textů se užívá v přílovečných určeních příčiny jako součást předložkové vazby *por motivo de*, o které jsem se zmínila v předchozích částech této diplomové práce.

Obvykle se objevuje ve slovních spojeních *dar motivo*, *exposición de motivos*, *motivo de casación*, *motivo del delito*, *motivo legítimo*, *motivo previsto*.

Ve zkoumaném vzorku textů se vyskytuje také sloveso *motivar* a participium *motivado*. U slovesa *motivar* je nutné odlišit případy, kdy je toto sloveso užito ve významu zapříčinit či způsobit, od případů, kdy je toto sloveso užito ve významech dalších, které nejsou ke slovesu *zapříčinit* či *způsobit* synonymní.

Setkala jsem se také s dalšími výrazy se stejným kořenem, ovšem jejich význam není k výrazům *příčina*, *zapříčinit* či *zapříčiněný* synonymní.

3.4.3 Výraz *razón* a slova odvozená

Podstatné jméno *razón* pochází z latinského slova *ratio*⁷⁴. Ve zkoumaném vzorku textů plní funkci podmětu, přímého předmětu nebo příslovečného určení příčiny.

Španělsko-český právnícký a ekonomický slovník definuje výraz *razón* následovně: „**razón** **f** 1 rozum **2** důvod, příčina **3** poměr, relace...”⁷⁵ Výraz *razón* má více významů, ve zkoumaném vzorku textů se vyskytuje nejenom jako synonymum slova *causa*, ale i v dalších významech. Tvoří také součást předložkových spojení *en razón de*, *por razón de*, o nichž jsem již pojednala.

3.4.4 Výrazy *implicar*, *ocasionar*, *originar*, *provocar*

Uvedená slovesa jsou latinského původu. Jejich kvantitativní zastoupení můžeme pozorovat v grafu č. 12, nejčastěji se z nich vyskytuje sloveso *provocar*.

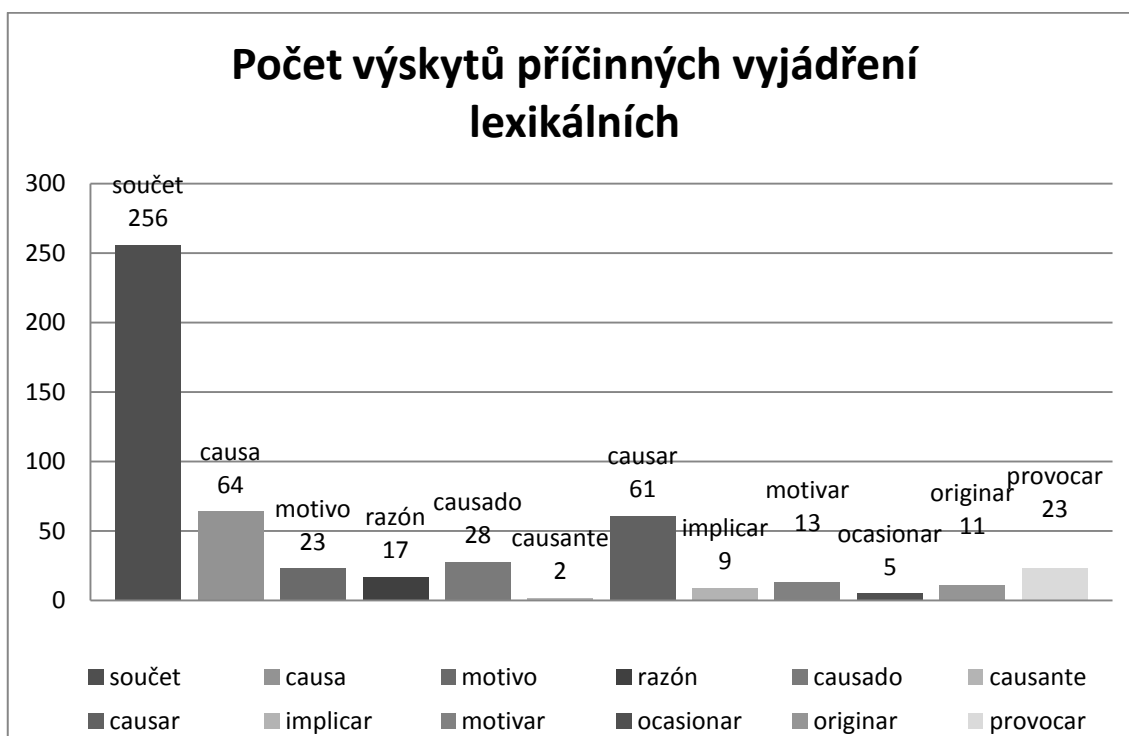
Ve zkoumaném vzorku textů se objevují spojení *implicar cambio de resistencia*, *implicar obligación*, *implicar privación de libertad*, *ocasionar aborto*, *ocasionar derecho*,

⁷⁴ Kolektiv autorů RAE. Diccionario de la lengua española. [cit. 19.12. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.rae.es>>.

⁷⁵ Brynda, J. Španělsko-český právnícký a ekonomický slovník. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, s. 575.

ocasionar resultado, originar daño, originar responsabilidad, originar riesgo, provocar delito, provocar guerra, provocar reacción.

Graf č. 12

3.5 Příčinné předložkové spojení připojené a zdůvodněné

Na závěr se zmíním o příčinných předložkových spojeních, rozlišujeme předložková spojení zdůvodněná a připojená (Real Academia Española, 2009, s. 3464-3465). Pro lepší přehlednost jsem zařadila tato spojení do samostatné kapitoly na závěr praktické části této diplomové práce. Jejich výskyt není zanedbatelný, pokud ho srovnáme s počtem výskytů vedlejších vět příčinných, zjistíme, že příčinných předložkových spojení se ve zkoumaném vzorku textů vyskytuje více než vedlejších vět. Ve zkoumaném vzorku textů se vyskytují příčinná předložková spojení zdůvodněná. Jejich počet a zastoupení jednotlivých spojení znázorňují grafy č. 13, 14 a 15.

Všechny grafy kromě grafu č. 1 nezahrnují příčinná předložková spojení mezi ostatní způsoby vyjádření příčiny. Posuzuji je pro jejich zvláštnost jako samostatný způsob vyjádření příčiny. Graf č. 1 představuje výjimku a zahrnuje příčinná předložková spojení zdůvodněná na základě jejich funkce mezi ostatní způsoby vyjádření příčiny.

Příčinná předložková spojení se skládají ze slovesa, podstatného nebo přídavného jména a předložky por. Příčinná předložková spojení mají buď jmenný, nebo větný charakter (Real Academia Española, 2009, s. 3464-3465).

Ve zkoumaném vzorku textů jsem našla předložková spojení zdůvodněná s předložkou *por*. Převládají předložková spojení se slovesy, předložková spojení s podstatným jménem se vyskytují mnohem méně. Mezi předložkovými spojeními se slovesy i podstatnými jmény převažují vyjádření mající jmenný charakter, předložková spojení s větným charakterem jsou zastoupena méně. Kvantitativní zastoupení těchto jevů můžeme pozorovat v grafech č. 14 a 15.

Ve zkoumaném vzorku textů se hojně vyskytuje předložkové spojení *velar por*, výjimečně i *esforzarse por*. Funkce těchto spojení se podobá funkci účelových vět (Real Academia Española, 2009, s. 3466).

V uvedeném příkladu (příklad č. 33) pozorujeme předložkové spojení zdůvodněné se slovesem *velar* a předložkou *por*. Toto spojení má jmenný charakter. Povšimněme si, že toto spojení je rozvíto dokonce dvěma podstatnými jmény.

Příklad č. 33 „En el ejercicio de sus actividades, la Agencia EFE velará por el respeto del principio de igualdad entre mujeres y hombres y, en especial, por la utilización no sexista del lenguaje, y perseguirá en su actuación los siguientes objetivos: ...”⁷⁶

V níže uvedeném příkladu (příklad č. 34) je příčinné předložkové spojení zdůvodněné utvořeno pomocí spojení slovesa *esforzarse* a předložky *por*, rozvíjí jej polovětná konstrukce s infinitivem.

Příklad č. 34 „Los centros y el profesorado deberán esforzarse por construir entornos de aprendizaje ricos, motivadores y exigentes.”⁷⁷

Ve zkoumaném vzorku textů se vyskytují také příčinná předložková spojení *preocupación por*, *interés por*. Spojení se vyznačují jmenným charakterem, výjimečně mají charakter větný. V uvedeném příkladu (příklad č. 35) si povšimněme větné povahy příčinného předložkového spojení, rozvíjí jej absolutní konstrukce s infinitivem.

Příklad č. 35 „Esa preocupación por ofrecer una educación capaz de responder a las cambiantes necesidades y a las demandas que plantean las personas y los grupos sociales no es nueva.”⁷⁸

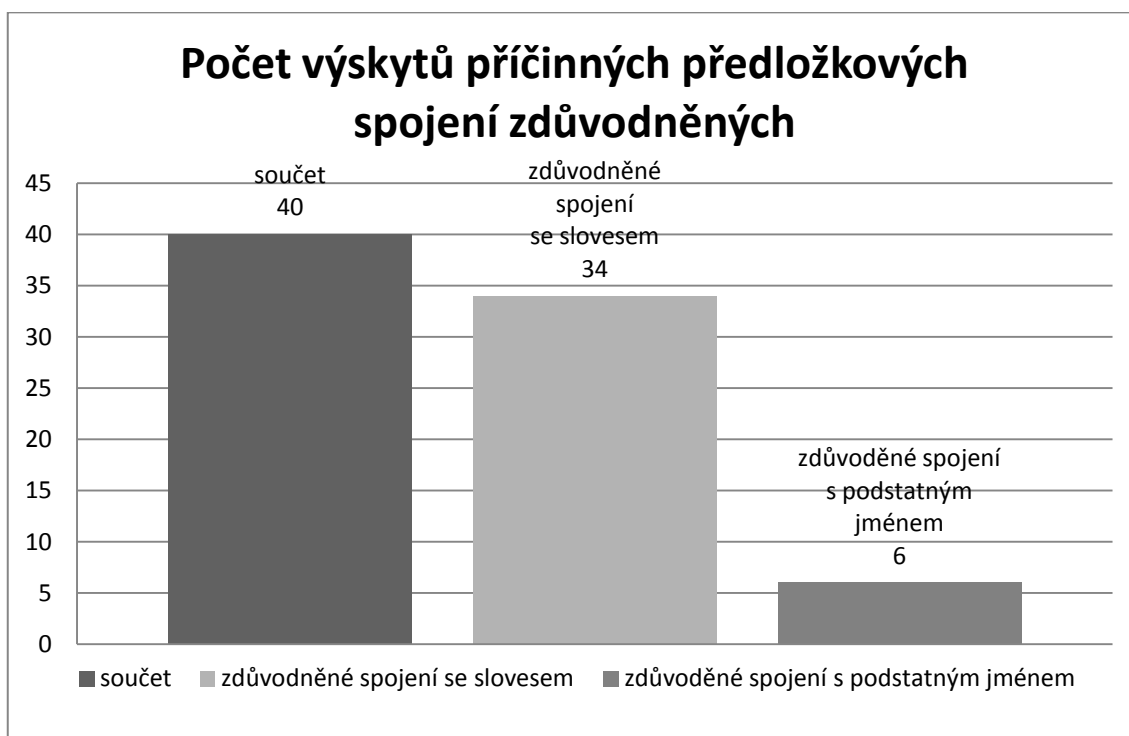
Předložková spojení vyskytující se v zákonech jsou obvykle interpretována jako aktuální.

⁷⁶ Čl. 38 odst. 1 Organického zákona 3/2007, ze dne 22. března, o rovnoprávnosti žen a mužů, v platném znění.

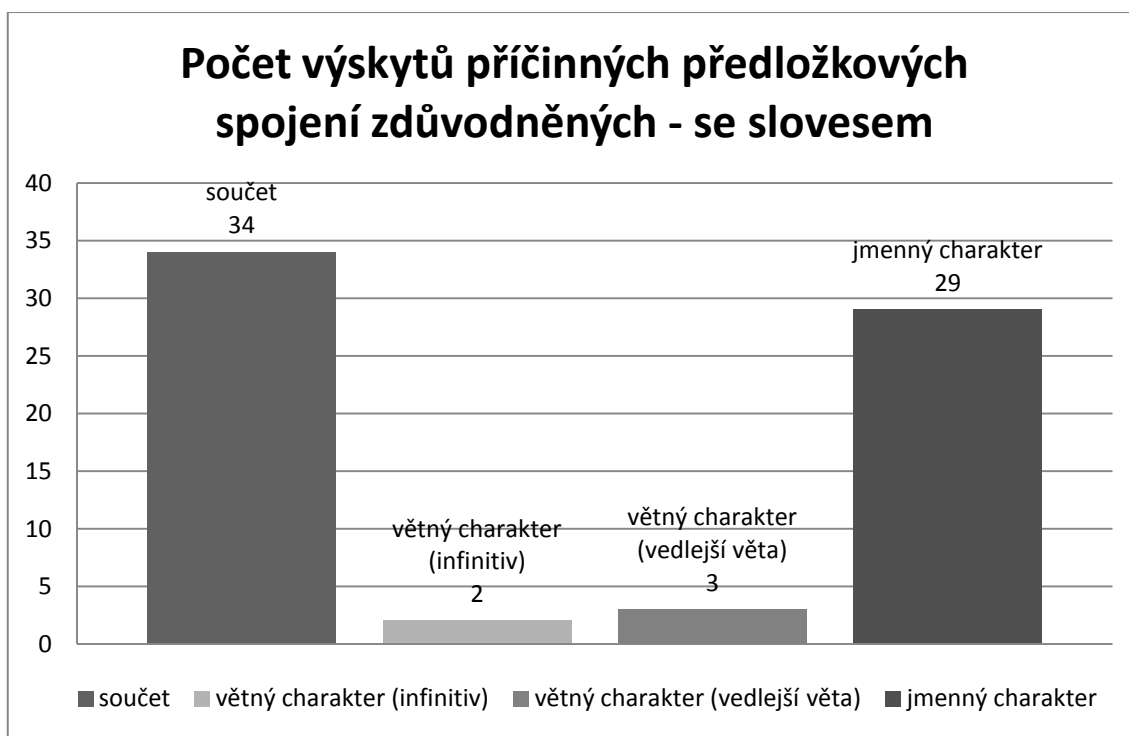
⁷⁷ Zdůvodnění Organického zákona 2/2006, ze dne 3. května, o vzdělávání, v platném znění.

⁷⁸ Zdůvodnění Organického zákona 2/2006, ze dne 3. května, o vzdělávání, v platném znění.

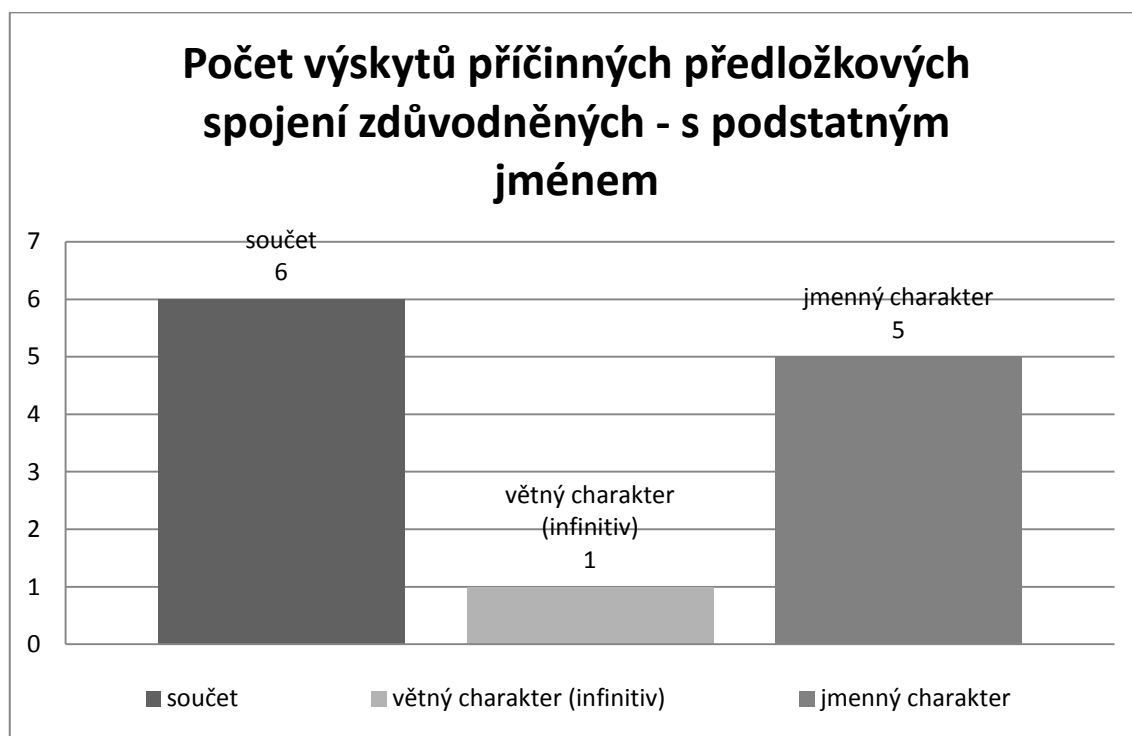
Graf č. 13

Graf č. 14

Graf č. 15

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo představit žánr právních textů a charakterizovat jej po lingvistické stránce, dále pojednat o jednotlivých způsobech vyjádření příčiny ve španělštině. Hlavním cílem bylo ovšem vyhledání tisíce syntaktických celků obsahujících vyjádření příčiny ve zkoumaném vzorku textů a zpracovat na základě tohoto vzorku analýzu vyjadřování příčiny ve španělštině. Za zkoumaný vzorek textů jsem si zvolila Ústavu a organické zákony Španělského království.

Při zpracování mé diplomové práce jsem se opírala zejména o publikace Nueva gramática de la lengua española, Las expresiones causales y finales, Gramática descriptiva de la lengua española, protože jsem v nich našla nejvíce vhodného materiálu týkajícího se příčinných vyjádření.

Řazení kapitol pojednávajících o jednotlivých způsobech vyjádření příčiny je v teoretické a praktické části mé diplomové práce rozdílné. V teoretické části jsem se opírala o řazení kapitol ve výše uvedené odborné literatuře, v praktické části jsem zohlednila kvantitativní zastoupení jednotlivých způsobů vyjádření příčiny ve zkoumaném vzorku textů.

Myslím si, že výše stanovené cíle jsem splnila. V teoretické části jsem podrobně pojednala o jednotlivých způsobech vyjádření příčiny ve španělštině. Největší důraz jsem kladla na zpracování praktické části, zaměřila jsem se na každý způsob vyjadřování příčiny ve španělštině zvlášť.

Za nejnáročnější část zpracování této diplomové práce považuji vyhledání, technické zpracování a třídění dat získaných při analýze zkoumaného vzorku textů.

Španělská odborná literatura obvykle pojednává o právních textech pouze z právního hlediska, lingvistická témata zkoumaná v žánru právních norem nejsou podrobně zpracována, z tohoto důvodu považuji svoji diplomovou práci za přínosnou.

Na závěr mé diplomové práce musím podotknout, že údaje, ke kterým jsem došla, nemusí platit i pro další zákony Španělského království. Výběr prostředků pro vyjádření příčiny a jejich frekvence jsou ovlivněny tematickým zaměřením jednotlivých zákonů.

Ve své diplomové práci jsem se zabývala vyjadřováním příčiny pouze v žánru normativních textů. Pro další výzkum bych doporučila studium soudních textů, notářských textů a znaleckých posudků. Myslím si, že v těchto textech bude uplatněna i subjektivní formulace textu a užití jednotlivých prostředků vyjádření příčiny by mohlo být rozmanitější než v žánru normativních textů.

V závěru této diplomové práce zhodnotím hypotézy, které jsem uvedla v úvodu, s výsledky empirického výzkumu. Některé hypotézy byly potvrzeny, jiné naopak vyvráceny.

Hypotéza č. 1

Příčina bude vyjadřována příslovečným určením příčiny, vedlejšími větami příčinnými, polovětnými vazbami, mezi něž patří vazba por + infinitiv, al + infinitiv, gerundium, participium (Báez, Dubský, Králová, 1999, s. 186, 203). Dále se budou v textu vyskytovat lexikální vyjádření příčiny.

Příčina je ve zkoumaném vzorku textů vyjadřována příslovečným určením příčiny, vedlejšími větami i polovětnými vazbami por + infinitiv, al + infinitiv a gerundiem. Participium se ovšem ve zkoumaném vzorku textů ve významu příčiny nevyskytuje. Lexikální výrazy vyjadřující příčinu jsou také zastoupeny.

Ve zkoumaném vzorku textů je nejvíce zastoupeno příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem, v rámci tohoto vyjádření jednoznačně převládá příčinné vyjádření s podstatným jménem. Nejméně jsou zastoupeny vedlejší věty příčinné, počet výskytů vedlejších vět je ve srovnání s výskytem ostatních vyjádření marginální.

Kvantitativní zastoupení jednotlivých příčinných vyjádření můžeme pozorovat v grafu č. 1. Počet příslovečných určení příčiny uvažuji dohromady s ostatními příčinnými vyjádřeními se jmenným syntagmatem, tedy součet tvoří příslovečná určení příčiny i syntagmata plnící funkci vedlejší.

Procentuální zastoupení příčinných vyjádření se jmenným syntagmatem představuje 59,4 %, lexikálních vyjádření 25,6 %, polovětných konstrukcí 12 % a vedlejších vět 3 %.

Tato hypotéza se potvrdila pouze částečně, protože participium ve zkoumaném vzorku textů zastoupeno není.

Hypotéza č. 2

Jako nejčastěji používaná spojka vedlejších vět příčinných se bude ve zkoumaném vzorku textů vyskytovat spojka porque (Alarcos Llorach, 2002, s. 456). Můžeme očekávat, že vedlejší věty budou také obsahovat spojky como, pues, comoquiera que, puesto que, ya que, dado que, toda vez que (Gómez Torrego, 1998, s. 352).

Z vyhodnocení zastoupení spojky porque ve zkoumaném vzorku textů vyplývá, že tato spojka není nejčastěji používanou spojkou. Vedlejší věta příčinná se spojkou

porque se objevila pouze v 0,5 % případů. Nejužívanější spojkou je naopak spojka pues, její procento výskytu čítá 1,1 %.

Spojka como se vyskytuje v textu pouze v 0,1 % případů, ya que v 0,2 %, dado que v 0,1 %. Spojky comoquiera que, puesto que, toda vez que jsem ve zkoumaném vzorku textů nenalezla.

Navíc připomínám, že vedlejší věty příčinné se v porovnání s ostatními způsoby vyjádření příčiny vyskytují v textu minimálně a to pouze v 3 % případů z celkového počtu výskytu příčinných vyjádření.

Tato hypotéza se nepotvrdila.

Hypotéza č. 3

Příslovečné určení příčiny bude uvozeno předložkami por, con, de, dále se budou v textech vyskytovat předložkové vazby a causa de, debido a, gracias a, por culpa de (Porto Dapena, 1993, s. 42).

Ve zkoumaném vzorku textů je příčinné vyjádření se jmenným syntagmatem tvořeno spojením s předložkou por. Předložkové vazby se sice v textu vyskytují, ovšem ne ve skladbě, kterou jsem představila v hypotéze č. 2.

Vazba a causa de se objevuje v 0,4 % výskytu vyjádření příčiny, vazba debido a v 0,5 %. Předložkové vazby gracias a, por culpa de jsem v textu nenalezla, v textu se neobjevují ani spojkové výrazy gracias a que, por culpa de que. Došla jsem tedy k závěru, že subjektivně zabarvené výrazy se v zákonech nevyužívají bez ohledu na to, zda jsou zabarveny pozitivně či negativně.

Tato hypotéza se potvrdila pouze částečně.

Hypotéza č. 4

Předpokládám, že předložkové vazby nebudou nahrazovány synonymy, jako tomu bývá u jiných žánrů, nýbrž se budou opakovat stále v totožném znění z důvodu snahy o přesnost vyjádření.

Vyjádření příčiny nejsou nahrazována synonymy. Na základě studia zkoumaného vzorku textů jsem došla k závěru, že v zákonech je používáno malé množství předložkových vazeb ve srovnání s možnostmi, kterými španělský jazyk disponuje. V daném kontextu je vždy užitá nejvhodnější předložková vazba, která se v zákonu v podobném kontextu neustále opakuje. Není nahrazována synonymy.

Tato hypotéza se potvrdila.

Hypotéza č. 5

Předložkové vazby se budou ve zkoumaném vzorku textů vyskytovat v nadbytečné míře. To způsobí, že text bude znít zastarale, navíc to pozdrží předání sdělované skutečnosti (Hernando Cuadrado, 2003, s. 29). Důležitou úlohu sehrají také podrobné výčty a opakování. Věty budou z uvedených důvodů značně dlouhé.

Předložkové vazby se sice ve zkoumaném vzorku textů vyskytují často, ale podle mého názoru je to žádoucí jev. Významně přispívá k přesnosti vyjádření, což předchází víceznačnosti a chybné interpretaci. Texty na mne působí spíše formálním než zastaralým dojmem.

Výčty a opakování se vyskytují v zákonech velice často. Předložkové vazby i text, který po nich následuje, se opakuje znovu a znovu ve stejném znění. Tento jev je pro žánr právních textů charakteristický.

Věty jsou ve zkoumaném vzorku textů spojeny do dlouhých a složitých souvětí.

Tato hypotéza se potvrdila pouze částečně.

Myslím si, že výsledky, ke kterým jsem při analýze zkoumaného vzorku textů dospěla, budou pro žánr právní normy obecně platné. Nelze ovšem opomenout skutečnost, že výskyt některých jevů, o nichž jsem v této diplomové práci pojednala, nepřesáhl hranici 5 % z celkového počtu výskytů vyjádření příčiny. Z tohoto důvodu by bylo vhodné provést analýzu na základě rozsáhlejšího vzorku textů. Tento vzorek by ovšem přesahoval stanovený rozsah této diplomové práce, a proto přesnější analýzu ponechávám otevřenou pro další výzkum.

Při výzkumu jsem pracovala pouze s texty Španělského království. Předpokládám, že pokud bych použila texty z latinskoamerických zemí, zastoupení jednotlivých způsobů vyjádření příčiny by bylo odlišné.

RÉSUMÉ

Mi trabajo se llama *Las expresiones causales en los textos legales españoles*. Se divide en dos partes, que se corresponden con una parte teórica y otra práctica.

La parte teórica aborda el tema de los textos legales desde el punto de vista lingüístico enfocada en caracterizar las maneras particulares para expresar la causa. Brevemente presenta la tipología semántica de la causa y sus expresiones léxicas. Aunque más detalladamente se dedica a los segmentos causales con sintagmas nominales, cláusulas absolutas, y a las subordinadas causales distinguiendo las causales internas y externas al predicado. Estas maneras de expresar causa presenta tanto a las causales internas al predicado como a las causales externas al predicado. Al final se caracteriza el grupo preposicional causal adjunto y el grupo argumental.

Las fuentes principales para la parte teórica fueron las publicaciones *Nueva gramática de la lengua española*, *Las expresiones causales y finales* y *Gramática descriptiva de la lengua española*.

El capítulo empírico analiza las expresiones causales en los textos legales en base a mil expresiones causales encontradas en textos legales. La muestra de los textos consta de la Constitución Española de 27 de Diciembre de 1978, Ley Orgánica 6/1985, de 1 de Julio Del Poder Judicial, Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal, Ley Orgánica 8/1998, de 2 diciembre, de Régimen Disciplinario de las Fuerzas Armadas, Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores, Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación y una parte de la Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres.

La parte empírica no presenta las causales internas al predicado y las causales externas al predicado separadamente como en parte teórica sino juntas. Este procedimiento era apropiado porque los textos legales emplean muchos menos recursos de la expresión de causa de los que oferta la lengua. Por ese motivo el tema no es tan complejo como en la parte teórica.

La parte empírica trata las subordinadas causales, los segmentos causales con sintagmas nominales, las cláusulas absolutas, las expresiones léxicas y los grupos preposicionales causales argumentales. También compara los rasgos teóricos con las expresiones causales encontradas en los textos legales.

La parte empírica incluye gráficos presentando la estadística de la frecuencia de las expresiones causales particulares en los textos legales examinados.

La frecuencia de la representación de los tipos particulares de las expresiones causales no es equilibrada. Las subordinadas causales representan solamente un 3 % de todas las expresiones encontradas, las cláusulas absolutas un 12 %, los segmentos causales con sintagmas nominales un 59,4 % y las expresiones léxicas un 25,6 %.⁷⁹

Los conjuntos utilizados en las subordinadas causales son *pues, porque, es que, ya que, como, dado que, habida cuenta de*. No se emplean tanto las expresiones emocionales conjuntivas del tipo *gracias a que, por culpa de que* como las locuciones *gracias a, por culpa de*. Los textos legales se caracterizan por su neutralidad. En las expresiones causales prevalecen las causales externas al predicado. Las causales internas al predicado representan una parte marginal. En las causales se emplea el modo indicativo.

En los textos legales se utilizan las cláusulas absolutas formadas por las construcciones *por + infinitivo, de + infinitivo, al + infinitivo, gerundio* y el participio *dado*. La construcción *por + infinitivo* forma el 43,6 % de todas las expresiones con cláusulas absolutas, mientras que el gerundio presenta 40,2 %. Prevalecen las expresiones causales externas al predicado.

Los segmentos causales con sintagmas nominales forman la mayor parte de todas las expresiones causales. Se emplean sobre todo los segmentos causales introducidos por las preposiciones y locuciones *por, por razón de, en virtud de, por tanto, en razón de, por causa de, debido a*. Los segmentos causales con la preposición *por* presentan el 62,7 % de los segmentos causales con sintagmas nominales y los segmentos con la locución *por razón de* presentan el 25,4 %. Las expresiones introducidas por otras locuciones forman menos del 3 %. Prevalecen las expresiones causales internas al predicado.

Las expresiones léxicas utilizadas en los textos legales son los verbos *causar, motivar, originar, implicar, provocar, ocasionar*, los sustantivos *causa, motivo, razón*, los adjetivos *causado, causante*. Los verbos forman el 47,7 %, los sustantivos el 40,6 % y los adjetivos el 11,7 %. En cuanto a estas expresiones léxicas, prevalece el sustantivo *causa* y sus palabras derivadas, dentro de los verbos predomina el verbo *causar* y en los adjetivos el adjetivo *causado*.

En los textos legales hay expresiones formadas por grupos preposicionales argumentales. Las expresiones características son las construcciones encabezadas por

⁷⁹ Los datos incluyen las expresiones causales expresadas por los grupos preposicionales argumentales respectivamente su función en la oración.

velar por, esforzarse por, interés por y preocupación por. Las expresiones preposicionales forman el 4 % de todas las expresiones causales.

En la conclusión del trabajo comparo las hipótesis establecidas en la introducción con los resultados del análisis y propongo temas para la investigación.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AGUIRRE BELTRÁN, Blanca, HERNANDO DE LARRAMEDI, Margarita. Lenguaje jurídico. 1. vyd. Madrid: Sociedad General Española, 1997. 175 s.

ISBN 84-7143-601-9

ALARCOS LLORACH, Emilio. Gramática de la lengua española. 4. vyd. Madrid: Espasa Calpe, 2002. 406 s.

ISBN 84-239-7922-9

ALCARAZ VARÓ, Enrique, HUGHES, Brian. El español jurídico. 1. vyd. Barcelona: Ariel, 2002. 352 s.

ISBN 978-84-344-3220-8 (brož.)

ÁLVAREZ, Miriam. Tipos de escrito. III: epistolar, administrativo y jurídico. 3. vyd. Madrid: Arco Libros, 2002. 70 s.

ISBN 84-7635-170-4

BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio, DUBSKÝ, Josef, KRÁLOVÁ, Jana. Moderní gramatika španělštiny. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 1999. 246 s.

ISBN 80-7238-054-0

BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. Gramática descriptiva de la lengua española. 3. vyd. Madrid: Espasa Calpe, 2000.

ISBN 84-239-7917-2

ČECHOVÁ, Marie, CHLOUPEK, Jan, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. Současná česká stylistika. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2003. 342 s.

ISBN 80-86642-00-3

ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. Současná stylistika. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 381 s..

ISBN 978-80-7106-961-4

DANEŠ, František. Věta a text. 1. vyd. Praha: Academia, 1985. 234 s.

GARCÍA, Serafina. Las expresiones causales y finales. 2. vyd. Madrid: Arco Libros, 2003. 92 s.

ISBN 84-7635-214-X

GÓMEZ TORREGO, Leonardo. Gramática del español: didáctica. 4. vyd. Madrid: Ediciones SM, 1998. 543 s.

ISBN 84-348-5440-6

GREPL, Miroslav a kol. Příruční mluvnice češtiny. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 799 s.

ISBN 978-80-7106-980-5

HAVRÁNEK, Jaromír a kol. Teorie práva. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998. 341 s.

ISBN 80-210-1791-0

HERNANDO CUADRADO, Luis Alberto. El lenguaje jurídico. Madrid: Verbum, 2003. 143. s.

ISBN 84-7962-267-9

JAKLOVÁ, Alena, JANEČKOVÁ, Marie, JUNKOVÁ, Bohumila. Praktická mluvnice češtiny I. České Budějovice : Jihočeská univerzita, 1997. 164 s.

ISBN 80-7040-224-5

KABATEK, Johannes, PUSCH, Claus D. Spanische Sprachwissenschaft. Gunter Narr Verlag Tübingen: Tübingen, 2009. 308 s.

ISBN 1864-4082

ISBN 978-3-8233-6404-7

Kolektiv autorů. Encyklopedie Diderot. Praha: nakladatelství Diderot, 1999.

ISBN 80-902555-2-3 (soubor)

ISBN 80-902555-9-0 (7. Svazek)

ISBN 80-902723-0-4 (8. Svazek)

KRÁLOVÁ, Jana, KRBCOVÁ, Milada, CHACÓN GIL, Pablo, HRUBÁ, Hana.
¿Fiesta! 3: španělština pro střední a jazykové školy. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2003. 258 s.
ISBN 80-7238-214-4 (brož.)

KROBOTOVÁ, Milena. Úvod do české stylistiky. 1. vyd. Olomouc: Univerzita
Palackého v Olomouci, 2001. 126 s.
ISBN 80-244-0315-3

NOVOTNÁ, Marcela. Vyjadřování mezipropozičních vztahů v překladu bilatelárních
mezinárodních smluv. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická
fakulta. Ústav translatologie. Vedoucí práce Prof. PhDr. Jana Králová, CSc. 2008.

PORTO DAPENA, José-Álvaro. El complemento circunstancial. Madrid: Arco Libros,
1993. 74 s.
ISBN 84-7635-119-4

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA Y ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA
LENGUA ESPAÑOLA. Nueva gramática de la lengua española. 1. vyd. Madrid:
Espasa, 2009. 3885 s.
ISBN 978-84-670-3207-9 (soubor)
ISBN 978-84-670-3245-1 (I. svazek)
ISBN 978-84-670-3246-8 (II. svazek)

RUIZ GURILLO, Leonor. Las locuciones en español actual. Madrid: Arco/Libros,
2001. 109 s.
ISBN 84-7635-475-4 (brož.)

ŠÍMA, Alexander, SUK, Milan. Základy práva pro střední a vyšší odborné školy.
7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 405 s.
ISBN 80-7179-500-3

TOMÁŠEK, Michal. Překlad v právní praxi. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2003. 143 s.

ISBN 80-7201-427-7

VALENTA, Jan. Sociologické aspekty překladových norem v právním prostředí. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav translatologie. Vedoucí práce Prof. PhDr. Jana Králová, CSc. 2007.

SEZNAM POUŽITÝCH SLOVNÍKŮ

ALONSO, Manuel Rodríguez, ANTONIO DE LAS HERAS FERNÁNDEZ, Juan. Intermedio lengua española. 8. vyd. Madrid: Ediciones SM., 2001. 1296 s. ISBN 84-348-7205-6

BRYNDA, Jiří. Španělsko-český právnícký a ekonomický slovník. Praha: Linde Praha a.s., 2007. 703 s.

ISBN 978-80-7201-669-3

Kolektiv autorů. Španělsko-český a česko-španělský slovník. Praha: FIN PUBLISHING, 2006. 1437 s.

ISBN 80-86002-83-7

Kolektiv autorů RAE. Diccionario de la lengua española. Dostupné na WWW:

<<http://www.rae.es>>.

SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Constitución Española de 27 de Diciembre de 1978.

Ley Orgánica 2/1979, de 3 de octubre, del Tribunal Constitucional.

Ley Orgánica 6/1985, de 1 de Julio Del Poder Judicial.

Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

Ley Orgánica 8/1998, de 2 diciembre, de Régimen Disciplinario de las Fuerzas Armadas.

Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores.

Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación.

Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres.